

Meritlæreruddannelsen

En undersøgelse blandt lærerseminarier,
dimittender og skoleledere

Meritlæreruddannelsen

En undersøgelse blandt lærerseminarier,
dimittender og skoleledere

2005

Indhold

Meritlæreruddannelsen

© 2005 Danmarks Evalueringsinstitut

Trykt hos Vester Kopi

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:

Danmarks Evalueringsinstitut sætter

komma efter Dansk Sprognævn's

anbefalinger

ISBN 87-7958-224-9

1	Indledning	3
1.1	Baggrund	3
1.2	Formål	3
1.3	Fokus	3
1.4	Organisering	4
1.5	Rapportens opbygning	4
2	Konklusioner	5
3	Optagelse og merit	11
3.1	Optagelsesregler og -praksis	11
3.2	Meritregler og -praksis	14
4	Uddannelsen	19
4.1	Fagudbud	19
4.2	Organisering	20
4.3	Indhold	24
4.4	Niveau	26
4.5	Udfordringer	27
4.6	Styrker og svagheder	28
5	De studerende	31
5.1	Optag og frafald over tid	31
5.2	Baggrund	32
5.3	Finansiering	34
5.4	Omfang af og mønstre i merit	35
5.5	Valg af linjefag	38
6	Kvalifikationer	41
6.1	Faglige kvalifikationer	41
6.2	Pædagogiske kvalifikationer	42
6.3	Fagdidaktiske kvalifikationer	44
6.4	Andre kvalifikationer	45
7	Arbejdsmarkedet	49
7.1	Dimittendernes jobsituation	49
7.2	Ansættelsessted	50
7.3	Undervisningsniveau og -fag	50
7.4	Meritlærernes fremtid	51
8	Metode	55
8.1	Udarbejdelse af spørgeskemaer og interviewguide	55
8.2	Pilottest	55
8.3	Gennemførelse af undersøgelser	56
8.4	Afrapportering	58

1.1 Baggrund

Undervisningsministeriet har anmodet Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at gennemføre en undersøgelse af meritlæreruddannelsen. Meritlæreruddannelsen blev etableret i 2002 for at bidrage til at afhjælpe fremtidig lærermangel og samtidig give andre grupper end ordinært uddannede lærere mulighed for at undervise i folkeskolen. Bekendtgørelsen for uddannelsen (BEK nr. 340 af 12/05/2003) blev vedtaget i foråret 2003, og i henhold til den skal bekendtgørelsen tages op til revurdering senest 1. august 2005.

1.2 Formål

Formålet med undersøgelsen er at gøre status over de hidtidige erfaringer med meritlæreruddannelsen og belyse dens relevans i forhold til arbejdsmarkedets behov. Desuden skal undersøgelsen bidrage med perspektiver på dimittendernes kompetencer. Endelig skal undersøgelsen producere et grundlag for beslutninger om uddannelsens fremtid.

1.3 Fokus

I forlængelse af kommissoriet skal undersøgelsen med udgangspunkt i bekendtgørelsen og de politiske målsætninger for uddannelsen se på:

- seminariernes optagelses- og meritpraksis
- organiseringen af uddannelsen
- de studerendes profil, deres valg af fag, gennemførelse og finansiering af uddannelsen
- erfaringerne med og forventningerne til ansættelse af færdiguddannede meritlærere.

Undersøgelsen har bestået af tre selvstændige kvantitative undersøgelser: en spørgeskemaundersøgelse med lærerseminarierne som målgruppe, én med dimittender fra meritlæreruddannelsen som målgruppe og én med aftagerne af færdiguddannede meritlærere, nemlig skoleledere, som målgruppe. Derudover har undersøgelsen omfattet en mindre, kvalitativ undersøgelse i form af interview med skoleledere der har meritlærere ansat eller har haft meritlærerstuderende i praktik.

Seminarieundersøgelsen

Lærerseminariernes Rektorforsamling foretog primo 2004 en spørgeskemaundersøgelse på de 18 lærerseminarier for at få detaljerede oplysninger om de meritstuderendes:

- uddannelses- og erhvervmæssige baggrund
- alder
- finansiering af uddannelsen
- valg af linjefag.

Undersøgelsen gør det muligt at skelne mellem optagne i 2002 og 2003.

EVA's undersøgelse har fokuseret på at få opdateret information om optagne i 2004 og på at indhente supplerende oplysninger om:

- seminariernes optagelses- og meritpraksis
- seminariernes organisering af uddannelsen
- seminariernes generelle vurdering af uddannelsens stærke og svage sider
- de studerendes gennemførelse.

Dimittendundersøgelsen

Undersøgelsen blandt færdiguddannede meritlærere, dimittendundersøgelsen, har omfattet den totale gruppe af personer der på baggrund af personoplysninger fra lærerseminarierne er dimitteret fra uddannelsen frem til og med sommeren 2004. Dimittenderne består overvejende af personer fra den første årgang der påbegyndte uddannelsen i 2002.

Undersøgelsen har primært belyst dimittendernes:

- tilfredshed med studieforløbet
- beskæftigelse
- oplevelse af sammenhængen mellem deres kompetencer og kravene på arbejdsmarkedet.

Skolelederundersøgelsen

Undersøgelsen har omfattet et stort og repræsentativt antal skoleledere for folkeskoler, frie grundskoler og efterskoler med henblik på at belyse aftagernes:

- nuværende beskæftigelse af meritlærere
- forventninger til fremtidig ansættelse af meritlærere.

Interview med skoleledere

På baggrund af besvarelserne på spørgeskemaundersøgelsen udvalgte EVA et mindre antal skoleledere med erfaring med meritlærere til at deltage i en kvalitativ undersøgelse af:

- erfaringerne med ansatte meritlærere
- perspektiver for uddannelsens fremtid.

1.4 Organisering

Undersøgelsen er blevet gennemført i perioden januar til april 2005. De tre spørgeskemaundersøgelser er blevet gennemført af en projektgruppe fra EVA som har haft ansvaret for den samlede undersøgelse, mens direktør Christian Olesen fra analysefirmaet Perception Research har stået for gennemførelsen og afrapporteringen af interview med skoleledere. Interviewguiden til interviewene blev dog udarbejdet af EVA's projektgruppe som også deltog som observatør, sparringspartner og kvalitetssikringsinstans i forhold til gennemførelsen af interviewene og den efterfølgende afrapportering heraf.

Projektgruppen på EVA har bestået af evalueringskonsulenterne Signe Ploug Hansen og Anne Kjær Olsen og evalueringsmedarbejder Kasper Tollestrup Jensen.

1.5 Rapportens opbygning

Rapporten er opbygget tematisk med udgangspunkt i undersøgelsens formål. Resultaterne fra de enkelte delundersøgelser præsenteres således sideløbende gennem rapporten. Da interview med skolelederne har en anden dokumentationskarakter end de øvrige undersøgelser, er det i særlig grad ekspliciteret når de fremlagte resultater stammer herfra.

Rapportens delkonklusioner er kursiverede og fremgår løbende i de enkelte kapitler. Delkonklusionerne er desuden præsenteret samlet i kapitel 2 som også indeholder rapportens overordnede konklusioner. Kapitel 3 til 7 indeholder undersøgelsens resultater i forhold til de temaer som undersøgelsen har haft til formål at belyse. Kapitel 8 giver et detaljeret indblik i undersøgelsesprocessen og den anvendte metode i hver af delundersøgelserne, herunder de kvantitative undersøgelses svarprocenter mv.

Spørgeskemaerne til dimittender og skoleledere er præsenteret i appendiks A-C. Afrapporteringen af den kvalitative undersøgelse blandt skoleledere udgør et selvstændigt bilag til denne rapport.

Denne undersøgelse af meritlæreruddannelsen giver indtryk af at der generelt er stor tilfredshed med uddannelsen blandt både dimittender, lærerseminarier og skoleledere. Derudover lever uddannelsen generelt op til de formål der er formuleret for den.

Undersøgelsen viser også at mange af bekendtgørelsens formuleringer og de øvrige bestemmelser vedrørende uddannelsen er hensigtsmæssige og indikerer dermed at de bør bibeholdes. Endelig giver undersøgelsen indtryk af at der generelt er grund til tilfredshed med meritlærernes kvalifikationer og optimisme i forhold til deres arbejdsmarkedssituation.

Undersøgelsen viser imidlertid også at der på nogle områder er behov for en reformulering af dele af uddannelsesbekendtgørelsen og de supplerende regler der er aftalt mellem Undervisningsministeriet og lærerseminarierne. Ydermere er der behov for at seminarierne drøfter hvordan deres organisering af uddannelsen og undervisningen i specifikke fag kan gøres endnu bedre end i dag.

Undersøgelsen giver et indblik i centrale interessentgruppers syn på uddannelsens styrker og svagheder. Dette indblik bør udgøre en central referenceramme for den planlagte drøftelse af uddannelsens fremtid.

Den nedenstående gennemgang af undersøgelsens delkonklusioner udgør baggrunden for de overordnede konklusioner. For en detaljeret gennemgang af undersøgelsens resultater og dermed grundlaget for delkonklusionerne henvises til de efterfølgende kapitler i rapporten.

Uddannelsens målopfyldelse

Dimittenders og skolelederes vurderinger af meritlærernes faglige og pædagogiske kvalifikationer giver indtryk af at uddannelsen lever op til det mål der er formuleret i bekendtgørelsen om at "den studerende tilegner sig faglige og pædagogiske forudsætninger for at virke som lærer i folkeskolen". Dimittendernes vurdering af i hvilken grad de gennem uddannelsen har forbedret deres evne til at planlægge, udføre og vurdere undervisning, indikerer at uddannelsen også lever op til målet om at "den studerende via anvendelse af sine teoretiske og praktiske forudsætninger lærer at planlægge, udføre og vurdere undervisning".

Derimod indikerer dimittendernes oplevelse af i hvilken grad de har opnået praktiske færdigheder gennem uddannelsen, at der er behov for at vurdere om uddannelsen i tilstrækkelig grad indfrier bekendtgørelsens mål om at "den studerende tilegner sig praktiske forudsætninger for at virke som lærer i folkeskolen". 30 % af dimittenderne oplever nemlig at de kvalifikationer de har opnået via meritlæreruddannelsen i lille grad eller slet ikke, er tilstrækkelige i forhold til at indfri de kvalifikationskrav mht. praktiske færdigheder de oplever i deres job. På lignende vis er der på baggrund af dimittendernes tilkendegivelser behov for at drøfte om uddannelsen i tilstrækkelig grad lever op til målet om at "den studerende via anvendelse af sine teoretiske og praktiske forudsætninger lærer at samarbejde". Dette skyldes at 35 % af dimittenderne oplever at uddannelsen i lille grad eller slet ikke har forbedret deres evne til at samarbejde.

Endelig indikerer dimittendernes tilkendegivelser i forhold til koordineringen mellem praktikken og uddannelsens øvrige dele at der er behov for en indsats på dette område. En stor gruppe (41 %) af dem der har været i praktik i meritlæreruddannelsen, vurderer at koordineringen med de øvrige dele af uddannelsen har været utilfredsstillende. De der er mest kritiske, er de der har været igennem al den praktik som uddannelsen indeholder. Det bør derfor overvejes hvordan man kan skabe bedre koordinering mellem praktikken og den øvrige del af uddannelsen, ikke mindst for de studerende der skal igennem begge praktikperioder.

Meritlærernes fremtid

87 % af dimittenderne fra meritlæreruddannelsen har fået arbejde som lærer. En del af disse havde allerede job som lærer inden de afsluttede uddannelsen. 58 % af de der har fået lærerjob efter endt uddannelse, fandt det let eller meget let at finde dette job.

89 % af dimittenderne har en ansættelse der indfrier deres ønske om arbejdstid, mens 74 % har en ansættelsesform, forstået som fastansættelse eller tidsbegrænset ansættelse, der indfrier deres ønske. 86 % tilkendegiver at den geografiske placering af deres arbejdssted indfrier deres ønske, mens 96 % angiver at den skoletype de er ansat på, indfrier deres ønske.

Disse tal giver indtryk af at arbejdsmarkedet ser godt ud for meritlærerne. Dimittendernes syn på deres fremtidige jobmuligheder bekræfter dette billede – ligeså gør spørgeskemaundersøgelsen blandt skoleledere. Kun få af skolelederne vil i en ansættelsessituation anse det for afgørende om en ansøger til en ledig stilling har en ordinær læreruddannelse eller en meritlæreruddannelse. Dermed angiver skolelederne at meritlærerne i de fleste tilfælde ikke står dårligt i konkurrencen om job selvom de har en anden uddannelse end den ordinære læreruddannelse. Indtryk fra interview med skolelederne tyder endda på at der i nogle tilfælde snarere er tale om det modsatte.

I forhold til de ældste dimittender fra uddannelsen kan der dog være grund til bekymring for deres muligheder på arbejdsmarkedet. Dimittender på 50 år eller derover er nemlig overrepræsenterede i gruppen af dimittender der ikke har fået job som lærere efter de har afsluttet deres uddannelse. En sammenligning mellem skoleledernes alderspræferencer og aldersprofilen for meritlærere kan forklare dette fænomen. Blandt de skoleledere der angiver at de i en ansættelsessituation vil vægte ansøgernes alder, angiver 97 % at de ville vægte en der er yngre end 40 år, mere positivt end en der er 40 år eller derover. Hvor stor en betydning dette har for de ældste dimittenders jobmuligheder, er dog svært at sige, da det samtidig er sådan at 47 % af skolelederne angiver at faktuelle forhold, herunder alder, ikke vil være afgørende for deres valg mellem to personer med samme faglige kvalifikationer.

I relation til meritlærernes fremtidige jobmuligheder som lærer er det også relevant at inddrage skoleledernes forventninger til om de i fremtiden vil opleve mangel på ansøgninger fra lærere med en ordinær læreruddannelse. 19 % af skolelederne forventer at de i nogen grad eller i høj grad vil opleve en sådan mangel, mens de resterende 81 % forventer at de i mindre grad eller slet ikke vil opleve dette. Om skoleledernes forventninger reelt er udtryk for at den mangel på lærere med en ordinær læreruddannelse som var en vigtig motivationsfaktor for oprettelsen af meritlæreruddannelsen udebliver, er vanskelig at svare på. Hvis det er tilfældet, vil det sandsynligvis have en negativ indflydelse på efterspørgslen på meritlærere i fremtiden. Denne antagelse understøttes af at 88 % af de skoleledere der vil vægte ansøgernes uddannelsesbaggrund i valget mellem to ansøgere med samme faglige kvalifikationer, angiver at de vil vægte en lærer med en anden uddannelse end meritlæreruddannelsen mest positivt. Igen er det dog vigtigt at huske på at 47 % af skolelederne angiver at faktuelle forhold, herunder uddannelsesbaggrund, ikke vil være afgørende for deres valg mellem to personer med samme faglige kvalifikationer. Dette kan muligvis reducere den potentielt kritiske betydning som udeblivelsen af mangel på ordinært læreruddannede ellers vil kunne have for meritlærernes jobmuligheder.

Bekendtgørelsen og det øvrige regelgrundlag

Optagelse

Rektorenes tilkendegivelser indikerer at der er behov for at man revurderer om de eksisterende regler for optagelse på meritlæreruddannelsen er relevante og tilstrækkelige. Specifikt bør man drøfte behovet for at justere kriteriet om studieegnethed, om der er brug for supplerende kriterier såsom krav om undervisningserfaring, og om det er relevant at bruge begrebet "dispensater" om gruppe 3. Justeringen af kriteriet om studieegnethed må bl.a. bestå i at man definerer begrebet nærmere for at det kan udgøre et nyttigt optagelseskriterium. I revurderingen af optagelsesreglerne er det samtidig vigtigt at huske på at linjefagsundervisningen på meritlæreruddannelsen baserer sig på gymnasialt B-niveau, og at studerende optaget i gruppe 3 og fx pædagoguddannede uden adgangsgivende eksamen ikke nødvendigvis i forvejen besidder det

forudsatte gymnasiale niveau. Det bør derfor overvejes hvordan de pågældende personer kan opnå supplerende kompetencer i de valgte linjefag.

Selvom der tilsyneladende er behov for at drøfte relevansen af nogle af de eksisterende kriterier for optagelse i gruppe 3 og for at tilføje yderligere kriterier, er det vigtigt at fremhæve at alle rektorer er enige om at det er godt at der er et fælles regelgrundlag for optagelse af dispensater. Dette betyder at det er centralt at beholde et fælles regelgrundlag for optagelse i gruppe 3.

På baggrund af undersøgelsen blandt seminarierne kan det konkluderes at der ikke gennemføres systematiske optagelsessamtaler med ansøgere til meritlæreruddannelsen. Således virker bekendtgørelsens formulering om at seminarierne kan gennemføre optagelsessamtaler, som dækkende. Det kunne dog overvejes – i forlængelse af problematiseringen af "studieegneheds-kriteriet" for gruppe 3-ansøgere – at give reel mulighed for at afvise "ikke-egnede", fx på baggrund af en procedure om optagelsessamtale med gruppe 3-ansøgere.

Merit

Der er en uoverensstemmelse mellem de to referencerammer seminarierne har for hvilke fag ernærings- og husholdningsøkonomer skal have merit for. Denne uoverensstemmelse forekommer uhensigtsmæssigt og har tilsyneladende medført at nogle af de der er optaget i gruppe 2 ikke har fået merit for alle de pædagogiske fag som aftalen mellem Undervisningsministeriet og Lærerseminariernes Rektorforsamling foreskriver. Uoverensstemmelsen bør derfor aflives. Eftersom rektorerne tilkendegiver at de centralt fastlagte regler for merit for gruppe 2-ansøgere er for lempelige, bør uoverensstemmelsen aflives ved at den centralt fastsatte regel ændres til at følge den regel som Rektorforsamlingen er blevet enige om, og som betyder at ernærings- og husholdningsøkonomer ikke får merit for fagene almen didaktik og skolen i samfundet. Samtidig indikerer rektorernes udtalelser at der er behov for at revurdere de gældende meritregler for pædagoger – ikke mindst reglerne for pædagoger uden en adgangsgivende eksamen.

Bekendtgørelsen har givet seminarierne mulighed for at formulere egne meritregler som supplement til de fælles fastlagte regler. Dette har resulteret i forskellig meritpraksis blandt seminarierne. Således har nogle seminarier formuleret egne supplerende meritregler, mens andre ikke har. Desuden varierer reglerne blandt de der har formuleret egne supplerende meritregler. Det betyder at én og samme ansøger i nogle tilfælde vil kunne få et forskelligt omfang af merit afhængig af hvilket seminarium vedkommende ønsker at tage sin uddannelse på. Dette er uhensigtsmæssigt og bør give anledning til en drøftelse af om der er behov for flere fælles gældende meritregler. De interviewede skolelederes udsagn om at de oplever at de eksisterende meritregler er for lempelige, understøtter denne konklusion. Flere fælles meritregler som erstatning for individuelle regler vil kunne sikre at den enkelte ansøgers baggrund behandles ens uanset hvilket seminarium vedkommende søger ind på. De supplerende meritregler som nogle seminarier har i dag, tyder på at det i særlig grad kunne være hensigtsmæssigt at formulere regler for merit af praktik gældende for alle seminarier. De nuværende individuelle regler og erfaringerne med dem kan anvendes som udgangspunkt for fastlæggelsen af fælles regler.

Praktik

Især optagne i gruppe 3 får ikke merit for praktikken eller dele heraf. Næsten halvdelen (46 %) af de dimittender der ikke har fået merit for praktikken, og som derfor har været igennem begge meritlæreruddannelsens praktikperioder, oplever omfanget af praktik som (alt) for lille. Samtidig oplever de dimittender der ikke fik merit for praktikken, i højere grad end de øvrige dimittender at de kvalifikationer de har opnået via meritlæreruddannelsen, kun i lille grad eller slet ikke er tilstrækkelige til at indfri de krav om praktiske færdigheder de oplever i deres job. Endelig er de dimittender der slet ikke fik merit for praktikken, overrepræsenterede blandt de dimittender der ikke har fået job som lærere efter de er blevet færdige med uddannelsen. Dette indikerer – sammen med skoleledernes udsagn – at der er behov for at drøfte om de studerende der er optaget i gruppe 3, og de der ikke har en uddannelses- eller erhvervsbaggrund der giver merit for hele eller dele af praktikken, får nok praktik.

Indhold

Faget kristendomskundskab og livsoplysning indgår som en obligatorisk del af den ordinære læreruddannelse, men ikke i meritlæreruddannelsen. Rektorerne har delte meninger om i hvilken grad det har betydning for meritlærernes kvalifikationsniveau. Samtlige mener imidlertid at det i et eller andet omfang har betydning. Dette bør give anledning til overvejelser om hvorvidt faget eller fagets indholdselementer bør indgå i meritlæreruddannelsen. Dette bør naturligvis tænkes sammen med overvejelser vedrørende den ordinære læreruddannelse.

En del studerende på meritlæreruddannelsen tager tilsyneladende flere linjefag end de to bekendtgørelsen lægger op til at uddannelsen skal indeholde. Baggrunden for det bør undersøges og drøftes. Det bør også drøftes om det er i overensstemmelse med intentionerne bag uddannelsen at personer der vælger at forlade den ordinære læreruddannelse inden de er færdige, kan få udstedt et meritlærerbevis så længe de lever op til kriterierne for optag på meritlæreruddannelsen og har gennemført de fag og andre uddannelseselementer som den indeholder.

Endelig bør der i forbindelse med revurderingen af bekendtgørelsen tages stilling til om der er behov for en præcisering af kravet om at de studerende på meritlæreruddannelsen skal lære at samarbejde. Eksempelvis i form af en præcisering af hvem de skal lære at samarbejde med og hvordan.

Administration

En stor andel af seminarierne tilkendegiver at der er store administrative udfordringer forbundet med at udbyde meritlæreruddannelsen. Dette bør give anledning til at seminarierne og Undervisningsministeriet drøfter mulige initiativer der kan lette den administrative belastning, særlig omkring optagelsen.

Initiativer på seminarierne

Organisering

Undersøgelsen viser at organiseringen af undervisning har betydning for dimittendernes tilfredshed med undervisningen og for deres vurdering af holdenes engagement og fagenes faglige niveau. Blandt dimittender er der mest tilfredshed med holdtyper hvor der er flest eller udelukkende meritlærerstudende blandt de studerende. Engagementet i undervisning og det faglige niveau er ifølge dimittenderne også højest på disse to holdtyper. Disse resultater bør give anledning til at seminarierne overvejer om det er muligt at øge den andel af fag der gennemføres på hold som enten udelukkende består af studerende på meritlæreruddannelsen eller på blandede hold hvor de meritstuderende udgør hovedparten af deltagerne.

Udbud og indhold

94 % af dimittenderne er tilfredse med deres valgmuligheder for specifikke linjefag på det seminarium de tog deres meritlæreruddannelse på. For enkelte seminariers vedkommende er der dog tale om at mere end 10 % af dimittenderne er utilfredse med deres muligheder for valg af specifikke linjefag. Disse seminarier bør drøfte årsagen hertil og undersøge om der kan gøres noget for at sikre en større grad af tilfredshed med mulighederne for valg af specifikke linjefag.

Mellem 85 % og 91 % af dimittenderne vurderer at de studerendes engagement og det faglige niveau i deres linjefag og i fagene almen didaktik, pædagogik og psykologi var højt eller overvejende højt. Vurderingen af engagementet og det faglige niveau i faget skolen i samfundet er mindre positiv. 80 % af dimittenderne vurderer at de studerendes engagementet i faget var overvejende højt eller højt, mens 76 % vurderer at det faglige niveau i faget var højt eller overvejende højt. Dette resultat indikerer et behov for at drøfte hvordan de studerendes engagement og det faglige niveau i faget skolen i samfundet kan øges.

Engelsk, matematik og billedkunst vælges hovedsagelig af studerende der er optaget i en eller to af de tre optagegrupper. Set i lyset af rektorernes kommentarer til hvad der karakteriserer de enkelte optagegrupperes kompetenceniveau generelt set, synes det relevant at seminarierne har

in mente hvilke grupper der særlig vælger linjefagene engelsk, matematik og billedkunst, når de planlægger undervisningen i disse fag.

Der er forskelle i hvilke andele af dimittender der i det job de har fået som lærer efter endt uddannelse, underviser i deres linjefag. Dette bør give anledning til at drøfte om der er tale om overudbud af dimittender i nogle linjefag og underudbud af andre. Hvis det er tilfældet, bør det yderligere drøftes om der er behov for initiativer der kan sikre en bedre balance mellem udbud og efterspørgslen på lærere med de forskellige linjefag eller kombinationer heraf.

Dette kapitel behandler dels optagelsesregler og -praksis i forhold til meritlæreruddannelsen, dels meritregler og -praksis.

3.1 Optagelsesregler og -praksis

Bekendtgørelsen fastsætter at adgang til meritlæreruddannelsen forudsætter (§3, pkt. 1 og 2):

- en afsluttet kandidat- eller bacheloruddannelse i et eller to af folkeskolens fag (kaldes også gruppe 1) eller
- en afsluttet uddannelse som pædagog eller ernærings- og husholdningsøkonom / professionsbachelor i ernæring og sundhed (kaldes også gruppe 2).

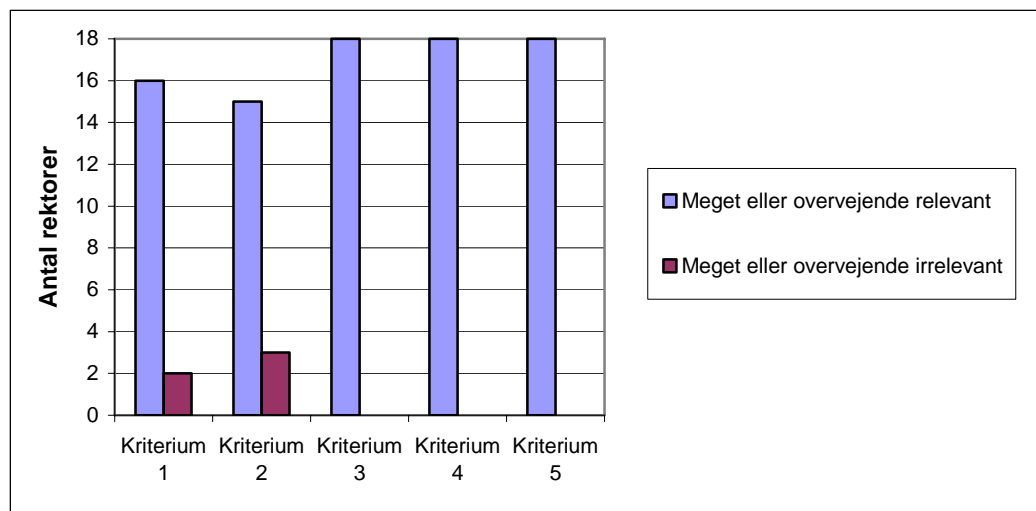
Derudover kan der optages personer som ikke lever op til ovenstående adgangsforudsætninger. Denne gruppe omtales som gruppe 3 eller som dispensatgruppen. En dispensation fra adgangsforudsætningerne beskrevet ovenfor forudsætter at ansøgeren:

1. er mindst 30 år
2. vurderes at være studieegnet
3. har en adgangsgivende eksamen eller færdigheder og kundskaber i dansk, et fremmedsprog og matematik eller et andet fag svarende til mindst hf-fællesfag-niveau
4. har forudgående erhvervsuddannelse eller anden uddannelse på niveau hermed og
5. har mindst to års erfaring, fx undervisningserfaring eller erfaring fra arbejde med børn og unge (§ 5, stk. 2).

3.1.1 Optagelse af dispensater

Seminarirektorerne er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at forholde sig til hvert af de fem gældende kriterier for optagelse af gruppe 3-ansøgere (dispensater) der er listet ovenfor. I relation til optagelsen af gruppe 3-ansøgere er de desuden blevet bedt om at tilkendegive i hvilket omfang de er enige i forskellige konstruerede udsagn om dispensationskriterierne generelt. Deres svar i forhold til begge typer af spørgsmål fremgår af det følgende.

Figur 1
Rektorerne vurdering af dispensationskriterierne relevans

Kilde: Seminarieundersøgelsens spørgsmål 7

Som det fremgår af figur 1, tilkendegiver samtlige rektorer at de generelt vurderer det som meget eller overvejende relevant at man for at blive optaget i gruppe 3 skal have en adgangsgivende eksamen eller færdigheder og kundskaber i dansk, et fremmedsprog og matematik eller et andet fag svarende til mindst hf-fællesfag-niveau (kriterium 3). Samtlige rektorer vurderer også at det generelt er meget eller overvejende relevant at man for at blive optaget i gruppe 3 skal have forudgående erhvervsuddannelse eller anden uddannelse på niveau hermed (kriterium 4) og have mindst to års erhvervs erfaring (kriterium 5).

16 vurderer at kriteriet om at man skal være minimum 30 år for at blive optaget i gruppe 3 er meget eller overvejende relevant (kriterium 1), mens 15 vurderer at kriteriet om studieegnethed er meget eller overvejende relevant (kriterium 2).

I kommentarerne til deres svar har seks rektorer problematiseret "studieegnethed", bl.a. fordi de ikke mener at det er et objektivt kriterium og derfor svært at administrere og umuligt at afvise ansøgere på.

Et par seminarier nævner relevant erhvervs erfaring, forstået som arbejde i folkeskolen som vikar, som et kriterium de gerne ville prioritere. Enkelte påpeger at ordet "dispensater" er en uheldig betegnelse og ikke dækkende for den gruppe der optages, bl.a. kandidater med ikke-skolefag.

Enkelte seminarier nævner at der er problemer med den faglige baggrund hos studerende optaget i gruppe 3, dispensatgruppen. Tre seminarier peger på at udgangspunktet for undervisningen i linjefag er gymnasialt B-niveau, hvilket gør det vanskeligt for dispensaterne at følge med. Et enkelt seminarium problematiserer det at studerende uden forudgående boglig uddannelsesbaggrund kan optages på meritlæreruddannelsen. "Da deres forudsætninger og erfaringer ligger meget langt fra de krav, der stilles til en folkeskolelærer", mener dette seminarium at der netop i disse tilfælde er brug for den ordinære folkeskolelæreruddannelse.

Svarene fra rektorerne indikerer at der er behov for at man revurderer om de eksisterende regler for optagelse på meritlæreruddannelsen er relevante og tilstrækkelige. Specifikt bør man drøfte behovet for at justere kriteriet om studieegnethed, om der er brug for supplerende kriterier såsom krav om undervisnings erfaring, og om det er relevant at bruge begrebet "dispensater" om gruppe 3. Justeringen af kriteriet om studieegnethed må bl.a. bestå i at man definerer begrebet nærmere for at det kan udgøre et nyttigt optagelseskriterium.

I revurderingen af optagelsesreglerne er det samtidig vigtigt at huske på at linjefagsundervisningen på meritlæreruddannelsen baserer sig på gymnasialt B-niveau, og at studerende optaget i gruppe 3 og fx pædagoguddannede uden adgangsgivende eksamen (jf. afsnit 3.2.1) ikke nødvendigvis i forvejen besidder det forudsatte gymnasiale niveau. Det bør derfor overvejes hvordan de pågældende personer kan opnå supplerende kompetencer i de valgte linjefag.¹

Et af de udsagn om reglerne for optagelse i gruppe 3 som rektorerne er blevet bedt om at forholde sig til, er om de er (overvejende) enige eller (overvejende) uenige i et udsagn om at de gældende regler for optagelse af personer i gruppe 3 (dispensater) betyder at der optages personer der ikke burde optages. Rektorerne er delte på dette spørgsmål. Den ene halvdel er således (overvejende) enig i udsagnet om at reglerne betyder at der optages personer der ikke burde optages, mens den anden halvdel er (overvejende) uenig i udsagnet. Mindre delte er rektorerne i forhold til et udsagn om at reglerne betyder at der er personer der burde optages, men ikke bliver det. Dette udsagn er 14 (overvejende) uenige i.

¹ I Evalueringen af læreruddannelsen er problemstillingen omkring studerendes forudsætninger i de linjefag de vælger, også nævnt. Det anbefales i evalueringen at seminarierne kræver at studerende uden gymnasialt B-niveau i de linjefag de vælger, skal tage suppleringskurser. Se Evalueringen af læreruddannelsen, EVA 2003, side 40.

Uanset forskelle i enighedsgrad i forhold til de to ovennævnte udsagn – og forskelle i deres vurderinger af de enkelte dispensationskriteriers generelle relevans – er alle rektorerne enige i at det er godt at der er et fast fælles regelgrundlag for optagelse af dispensater i uddannelsen. 16 af dem er meget enige i dette, mens de sidste to er overvejende enige.

Dette giver anledning til at konkludere at selvom der er behov for at drøfte relevansen af nogle af de eksisterende kriterier for optagelse i gruppe 3 og for at tilføje yderligere kriterier, er det centralt at bibeholde et fælles regelgrundlag for optagelse i gruppe 3.

3.1.2 Optagelsespraksis

Bekendtgørelsen fastsætter at seminarier kan indkalde ansøgerne til en optagelsessamtale (§3, stk. 4). Det er således ikke et krav at der gennemføres optagelsessamtaler med ansøgere i nogen af de tre optagelseskategorier. For at afdække seminariernes valg af praksis i forhold til optagelse er rektorerne blevet bedt om angive i hvilket omfang deres seminarium gennemfører optagelsessamtaler med ansøgerne til uddannelsen fordelt på de tre optagelsesgrupper. Rektorerne svar på dette spørgsmål fremgår af nedenstående afsnit.

11 seminarier har ikke optagelsessamtaler med ansøgere i gruppe 1 eller 2. Blandt de resterende syv seminarier er der fire der gennemfører optagelsessamtaler med nogle ansøgere, og tre der gennemfører optagelsessamtaler med alle ansøgere.

Hypigheden af optagelsessamtaler med gruppe 3-ansøgere er lidt større end for de øvrige gruppers vedkommende. Ét seminarium mere gennemfører samtaler med nogle af gruppe 3-ansøgerne. Således har fem seminarier optagelsessamtaler med nogle gruppe 3-ansøgere, og tre seminarier har det med alle ansøgere i gruppe 3. Der er ti seminarier som ikke har samtaler med gruppe 3-ansøgere overhovedet.

En analyse af rektorerne svar viser at praksis mere følger det enkelte seminarium end typer af ansøgergrupper. 17 af de 18 seminarier har således samme optagelsespraksis for alle tre optagelsesgrupper. Det vil sige at de enten ikke har optagelsessamtaler med nogle ansøgere overhovedet, har med nogle uanset hvilken gruppe de tilhører, eller har med alle uanset hvilken gruppe de tilhører. Det ene seminarium der afviger fra denne praksis, gennemfører ikke optagelsessamtaler med ansøgere i gruppe 1 og 2, men gør det med nogle af gruppe 3-ansøgerne.

I kommentarerne til besvarelserne af spørgsmålet angiver et par af de seminarier som har afkrydset at de ikke holder optagelsessamtaler med studerende, imidlertid at de taler med de fleste ansøgere på den ene eller den anden måde, men mest på foranledning af ansøgerne selv. Seminarierne begrundelser for ikke systematisk at gennemføre samtaler med ansøgerne er typisk at det er for ressourcekrævende med det store antal ansøgere.

Et seminarium begrundet sin praksis om ikke at gennemføre optagelsessamtaler således: "Den egentlige grund til at vi ikke fører optagelsessamtaler, er at vi ikke har nogen mulighed for at afvise eventuelle ikke-egnede. Vi vil gerne, men det forudsætter et regelsæt hvor vi har mulighed for at afvise "ikke-egnede".

Et enkelt seminarium nævner at det er rektor der har optagelsessamtaler med alle gruppe 3-ansøgere.

Den overordnede konklusion på seminarierne besvarelser er at der ikke gennemføres systematiske optagelsessamtaler med ansøgerne. Således virker bekendtgørelsens formulering om at seminarierne kan gennemføre optagelsessamtaler, dækkende. Det kunne dog overvejes – i forlængelse af den tidligere problematisering af "studieegnheds-kriteriet" som gælder for gruppe 3-ansøgere – at give reel mulighed for at afvise "ikke-egnede", fx på baggrund af en procedure om optagelsessamtale med gruppe 3-ansøgere.

3.2 Meritregler og -praksis

3.2.1 De centralt fastlagte meritregler

I Bekendtgørelse om uddannelsen til meritlærer står der at det er seminariet der "bestemmer indholdet af uddannelsen for den enkelte studerende på grundlag af dennes tidligere erhvervede kvalifikationer" (§5, stk. 4).

Intentionen synes således at være at en meritlærerstuderende i udgangspunktet har fået merit for dele af uddannelsen til at begynde med. Dvs. udgangspunktet er ikke at alle skal gennemføre alle de dele af uddannelsen som er beskrevet i bekendtgørelsen.

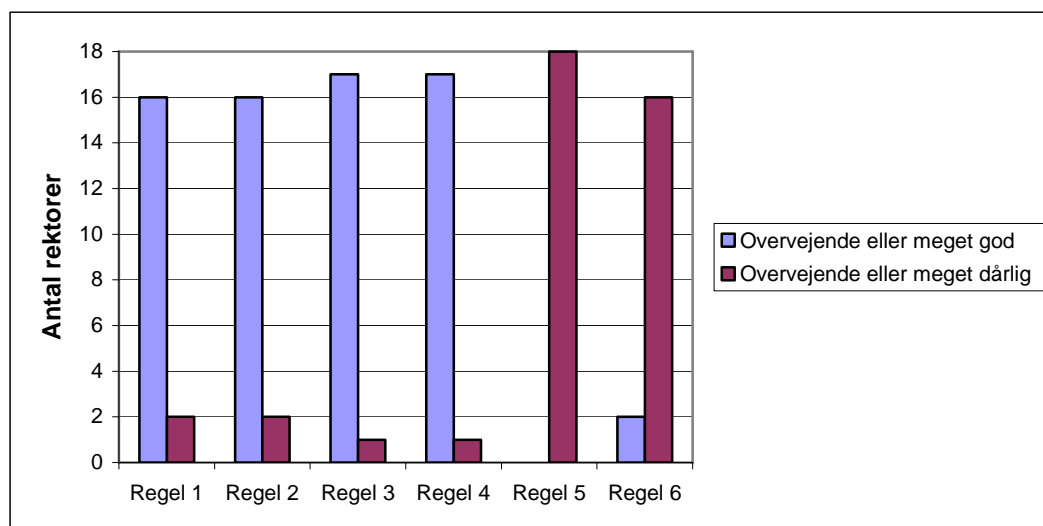
Undervisningsministeriet og Lærerseminariernes Rektorforsamling har i forlængelse af den generelle bestemmelse fastsat følgende regler for hvornår seminarierne skal give merit for specifikke fag:

1. Kandidater med uddannelse i to af skolens fag får begge fag godskrevet som de tilsvarende fag i læreruddannelsen
2. Bachelorer med uddannelse i to af skolens fag får begge fag godskrevet som de tilsvarende fag i læreruddannelsen
3. Kandidater med uddannelse i ét af skolens fag får dette fag godskrevet og læser yderligere ét linjefag
4. Bachelorer med uddannelse i ét af skolens fag får dette fag godskrevet og læser yderligere ét linjefag
5. Pædagoger får fuld merit for alle pædagogiske fag
6. Ernærings- og husholdningslærere får fuld merit for alle pædagogiske fag samt linjefaget hjemkundskab.

Det er ikke muligt at opnå merit for bedømmelsespraktikken, dvs. at meritlærerstuderende i udgangspunktet skal igennem fire ugers bedømmelsespraktik medmindre de får fuld merit for hele faget praktik.

Rektorerne er i spørgeskemaet blevet bedt om at vurdere relevansen af hver af de centralt fastsatte regler for merit for fag. Deres vurderinger fremgår af figur 2.

Figur 2
Rektorernes vurdering af meritreglernes relevans

Kilde: Seminarieundersøgelsens spørgsmål 10

Figur 2 viser at 16 af rektorerne angiver at de finder reglerne om at kandidater og bachelorer med uddannelse i to af skolens fag får begge fag godskrevet som de tilsvarende fag i læreruddannelsen (regel 1 og regel 2), overvejende gode eller meget gode. 17 vurderer at reglerne om

at kandidater og bachelorer med uddannelse i ét af skolens fag får dette fag godskrevet og læser yderligere ét linjefag (regel 3 og regel 4), er overvejende gode eller meget gode.

Derimod vurderer 16 at reglen om at ernærings- og husholdningsøkonomer får fuld merit for alle pædagogiske fag samt linjefaget hjemkundskab (regel 6), er overvejende dårlig (9) eller meget dårlig (7), mens samtlige rektorer vurderer at reglen om at pædagoger får fuld merit for alle pædagogiske fag (regel 5), er overvejende dårlig (4) eller meget dårlig (14).

I rektorernes uddybende begrundelser for deres besvarelser peger samtlige på at det er et problem at pædagoger, og i nogen grad også ernærings- og husholdningsøkonomer, uden videre får merit for faget almen didaktik. Halvdelen af rektorerne mener også at pædagoger (og ernærings- og husholdningsøkonomer) ikke burde have merit for faget skolen i samfundet. Enkelte seminarier mener det er et problem at pædagogerne uden videre får merit for alle de fire pædagogiske fag i læreruddannelsen når der – som de siger – er så store forskelle mellem pædagogik og psykologi i pædagoguddannelsen og læreruddannelsens pædagogiske fag.

Endelig er der også seminarier der mener at det er et problem at der i meritlæreruddannelsen optages pædagoger der ikke har en adgangsgivende eksamen. De mener at de simpelthen ikke er kvalificerede nok til at komme igennem meritlæreruddannelsen.

På baggrund af rektorernes svar kan det konkluderes at der er behov for at se på om de gældende regler for merit er for lempelige. Særlig dem der gælder for pædagoger – ikke mindst for dem uden en adgangsgivende eksamen – og i nogen grad også de regler der gælder for ernærings- og husholdningsøkonomer.

3.2.2 Seminariernes supplerende fælles meritregler

Bekendtgørelsen redegør ikke nærmere for retningslinjer for hvilke fag og uddannelser der (ellers) gives merit for i meritlæreruddannelsen. Derfor har Lærerseminariernes Rektorforsamling aftalt en fælles praksis for meritoverførsel i forhold til andre ansøgergrupper end de grupper der er fastlagt centrale regler for. Denne praksis er beskrevet i dokumentet "Aftalt fælles praksis for meritoverførsel og fritagelse i læreruddannelsen og meritlæreruddannelsen", dateret 22. oktober 2003.

De retningslinjer rektorerne er blevet enige om, er følgende:

- universitetsuddannelser i humanistiske og naturvidenskabelige fag, herunder både kandidat- og bacheloreksamener, giver merit for de/det tilsvarende fag i læreruddannelsen
- psykologisk embedseksamen giver merit for psykologi og pædagogik
- magisterkonferens eller bifag i pædagogik giver merit for de fire pædagogiske fag
- samfundsvidenskabelige bacheloruddannelser og Handelshøjskolens HD/HA giver merit for linjefaget samfundsfag
- civilingeniør, cand.polyt., og akademi-, diplom- og teknikumingeniøruddannelser giver merit for linjefagene matematik og fysik/kemi
- bachelor- og kandidatuddannelser i sprog på Handelshøjskolen og korrespondenteksamen i sprog giver merit for tilsvarende sprog som linjefag i læreruddannelsen
- musikpædagogisk eksamen giver merit for linjefaget musik
- Landbohøjskolens kandidatuddannelser giver merit for linjefaget biologi
- pædagoguddannelsen giver merit for alle de pædagogiske fag i læreruddannelsen
- husholdningslæreruddannelsen, ernærings- og husholdningsøkonom giver merit for pædagogik, psykologi og linjefaget hjemkundskab
- håndarbejdslæreruddannelsen giver merit for pædagogik, psykologi og linjefaget håndarbejde
- voksenunderviseruddannelsen og pædagogisk diplomeksamen i almen pædagogik giver merit for pædagogik, psykologi og almen didaktik.

En sammenligning af de centralt fastlagte meritregler og de supplerende regler for merit som seminarierne er blevet enige om, viser at to af seminariernes supplerende regler er identiske med nogle af de centralt fastsatte regler. Det gælder for det første reglen om at universitetsuddannelser i humanistiske og naturvidenskabelige fag, herunder både kandidat- og bacheloreksamener, giver merit for de/det tilsvarende fag i læreruddannelsen. For det andet gælder det reglen om at pædagoguddannelsen giver merit for alle de pædagogiske fag i læreruddannelsen.

Samtidig viser en sammenligning at der eksisterer en mindre uoverensstemmelse mellem formulering af meritregningslinjer for ernærings- og husholdningsøkonomer i aftalen mellem Rektorforsamlingen og Undervisningsministeriet og aftalen om fælles praksis i Rektorforsamlingen. Førstnævnte angiver at denne gruppe får merit for alle pædagogiske fag mens sidstnævnte angiver at gruppen ikke får merit for fagene almen didaktik og skolen i samfundet.

Det forekommer uhensigtsmæssigt at der eksisterer en uoverensstemmelse mellem de to referencerammer seminarierne har for hvilke fag ernærings- og husholdningsøkonomer skal have merit for. Denne uoverensstemmelse bør derfor aflives. Rektorenes vurdering af de centralt fastlagte regler for merit for denne gruppe taler for at uoverensstemmelsen aflives ved at den centralt fastsatte regel ændres til at følge den regel som Rektorforsamlingen er blevet enige om, og som betyder at ernærings- og husholdningsøkonomer ikke får merit for fagene almen didaktik og skolen i samfundet.

3.2.3 Seminariernes egne supplerende regler for merit

Bekendtgørelsen for meritlæreruddannelsen fastlægger at det enkelte seminarium bestemmer indholdet af uddannelsen for den enkelte studerende på grundlag af dennes tidligere erhvervede kvalifikationer. Dette betyder blandt andet at det enkelte seminarium kan fastlægge supplerende regler for merit. På den baggrund er seminarierne blevet bedt om at angive om de som supplement til de to sæt fælles meritregler har egne regler for merit for hhv. linjefag, pædagogiske fag og praktikken.

Otte seminarier angiver at de har supplerende meritregler for praktik. Tre angiver at de har supplerende meritregler i forhold til linjefag, mens et enkelt seminarium angiver at det har egne supplerende regler for hvornår der gives merit for pædagogiske fag. Ni seminarier angiver at de overhovedet ikke har egne supplerende meritregler.

De fleste af de seminarier som ikke har lavet deres egne supplerende meritregler, skriver i kommentarerne til deres besvarelser at de er dækket ind af bekendtgørelsens beskrivelse og af de regler der er formuleret i Rektorforsamlingen. Af de otte seminarier der har fastsat regler for hvordan der gives merit for praktik, har syv seminarier regler om at (minimum) et halvt års undervisningserfaring fra grundskolen giver merit for første del af praktikken i meritlæreruddannelsen. Fire af de syv seminarier har besluttet at der skal to års undervisningserfaring til for at få merit for anden praktikperiode i meritlæreruddannelsen, mens tre seminarier kun kræver et års undervisningserfaring for at tildele merit for anden praktikperiode.

Interview med skoleledere

Det er et generelt træk at de interviewede skoleledere er kritiske over for de meritregler der gælder på meritlæreruddannelsen. De mener kort sagt at det er for nemt at få ens hidtidige erhvervs erfaring meritoverført. Grundlæggende mener skolelederne at meritlæreruddannelsen repræsenterer en rigtig tanke. Men de interviewede skoleledere er stærkt i tvivl om hvorvidt der bliver givet merit på en både relevant og saglig måde.

En af skolelederne gør ligefrem opmærksom på at det er direkte farligt for lærerstanden hvis der ikke strammes op på meritreglerne. Vurderingen er at der gives merit alt for ofte og på et forkert grundlag.

Det er uheldigt at den mulighed for at formulere egne meritregler som bekendtgørelsen giver seminarierne, har resulteret i forskellig meritpraksis. De to forhold at nogle seminarier har egne

supplerende meritregler, mens andre ikke har, og at reglerne blandt dem der har formuleret egne supplerende meritregler, varierer, betyder nemlig at én og samme ansøger i nogle tilfælde vil kunne få et forskelligt omfang af merit afhængig af hvilket seminarium vedkommende ønsker at tage sin uddannelse på. Dette er uhensigtsmæssigt og bør give anledning til en drøftelse af om der er behov for flere fælles gældende meritregler. De interviewede skolelederes udsagn om at de oplever at de eksisterende meritregler er for lempelige, understøtter denne konklusion. Flere fælles meritregler som erstatning for individuelle regler vil kunne sikre at den enkelte ansøgers baggrund behandles ens uanset hvilket seminarium vedkommende søger ind på.

Næsten halvdelen af seminarierne har formuleret egne supplerende regler for hvornår der gives merit for praktik. Det tyder på at det i særlig grad kunne være hensigtsmæssigt at formulere regler for merit for praktik gældende for alle seminarier. De nuværende individuelle regler og erfaringerne med dem kan anvendes som udgangspunkt for fastlæggelsen af fælles regler.

Dette kapitel beskriver fagudbud og organisering af meritlæreruddannelsen. Kapitlet behandler desuden vurderinger af organisering, indhold og niveau i uddannelsen. Endelig beskrives udfordringer for seminarierne i tilrettelæggelsen af uddannelsen samt deres og de interviewede skolelederes udsagn om styrker og svagheder ved uddannelsen.

4.1 Fagudbud

Alle seminarierne har for årgangene 2002-2004 udbudt og oprettet hovedparten af de 19 mulige linjefag. Fem har for alle årgangene udbudt både alle linjefagene og alle de pædagogiske fag. De resterende 13 har haft større eller mindre begrænsninger med hensyn til hvilke linjefag og/eller pædagogiske fag der er blevet udbudt eller oprettet over perioden. Tabel 1 viser en oversigt over hvor mange og hvilke fag de enkelte seminarier *ikke* har udbudt for meritlærer-studerende på årgang 2002-2004.

Tabel 1
Oversigt over hvor mange og hvilke fag der ikke er udbudt eller ikke er oprettet i årene 2002-2004 opdelt på seminarier

	2002	2003	2004
	Antal: Fag	Antal: Fag	Antal: Fag
Blaagaard	3: Fransk, matematik, sløjd	7: Fransk, matematik, sløjd, alle pædagogiske fag	2: Fransk, sløjd
Haderslev	1: Dansk som andetsprog	1: Kristendomskundskab/religion	1: Fransk
Haslev	1: Sløjd	1: Sløjd	-
Holbæk	3: Dansk som andetsprog, fransk, hjemkundskab	3: Dansk som andetsprog, fransk, hjemkundskab	3: Dansk som andetsprog, fransk, hjemkundskab
Zahles	1: Sløjd	1: Sløjd	1: Sløjd
Odense	1: Fransk	1: Fransk	1: Fransk
Ribe	-	1: Fransk	1: Fransk
Skive	2: Dansk som andetsprog, hjemkundskab	2: Dansk som andetsprog, hjemkundskab	2: Dansk som andetsprog, hjemkundskab
Aalborg	-	-	-
Frederiksberg	2: Fransk, sløjd	2: Fransk, sløjd	1: Fransk
Hjørring	2: Fransk, sløjd	2: Fransk, sløjd	4: Dansk som andetsprog, fransk, tysk, fysik/kemi
Jelling	3: Biologi, hjemkundskab, almen didaktik	5: Fransk, biologi, fysik/kemi, geografi, sløjd	3: Dansk som andetsprog, fransk, geografi
Nørre Nisum	-	-	-
KDAS	2: Fransk, tysk	3: Tysk, fysik/kemi, geografi	2: Fransk, biologi
Silkeborg	-	-	-
Vordingborg	-	-	-
Århus	-	-	-
Skårup	6: Dansk som andetsprog, fransk, tysk, fysik/kemi, matematik, håndarbejde	6: Dansk som andetsprog, fransk, biologi, fysik/kemi, matematik, håndarbejde	3: Fransk, tysk, håndarbejde

Kilde: Seminarieundersøgelsens spørgsmål 2

Tabellen viser at der for de fleste af de seminariers vedkommende der har haft begrænsninger i fagudbuddet, er tale om at mellem et og tre linjefag ikke er blevet udbudt eller ikke er blevet oprettet. Fagene fransk, sløjd og dansk som andetsprog er de fag der hyppigst enten ikke er blevet udbudt eller ikke er blevet oprettet. Til gengæld er fagene dansk, engelsk, historie, natur/teknik, billedkunst, idræt og musik blevet udbudt og oprettet på alle seminarier i alle tre år.

4.1.1 Dimittendernes tilfredshed med udbud af linjefag

For at belyse de studerendes tilfredshed med fagudbuddet er dimittenderne blevet bedt om at vurdere deres muligheder for valg af specifikke linjefag. 94 % af dimittenderne er overvejende tilfredse (28 %) eller tilfredse (66 %) med de muligheder for valg af specifikke linjefag de havde på det seminarium de gik på. Det er således kun en relativt lille andel der er (overvejende) utilfredse med deres muligheder for valg af specifikke linjefag.

En logisk forklaring på at der gennemsnitligt er 6 % der er (overvejende) utilfredse, kunne være at der er tale om personer der er dimitteret fra seminarier med begrænsede udbud af linjefag. De seminarier hvorfra mere end 10 % af dimittenderne er (overvejende) utilfredse med deres muligheder for valg af specifikke linjefag, er KDAS, Frederiksberg og Skårup. Dimittender fra disse tre seminarier er således overrepræsenterede i forhold til de øvrige seminarier hvad angår andelen af dimittender der angiver at de er (overvejende) utilfredse med deres muligheder for valg af specifikke linjefag på det seminarium de gik på. Konkret udgør andelen af (overvejende) utilfredse i disse tre tilfælde hhv. 16 %, 12 % og 11 %. Da netop Skårup er et af de seminarier der for de første årgange udbød/oprettede færrest linjefag, er det begrænsede fagudbud en mulig forklaring på at personer der er dimitteret herfra, er overrepræsenterede blandt de der er (overvejende) utilfredse med deres muligheder for valg af specifikke fag. Samme forklaring er ikke sandsynlig for KDAS og Frederiksberg der begge har et omfang af udbud af linjefag der modsvarer det der er på mange andre af seminarierne. Undersøgelserne har ikke omfattet spørgsmål der kan give svar på om en mulig forklaring i stedet kunne være at disse seminarier har begrænsninger med hensyn til hvilke kombinationer af linjefag det er muligt at vælge.

De seminarier hvorfra mere end 10 % af dimittenderne er (overvejende) utilfredse med de muligheder for valg af specifikke linjefag de havde på seminarieret, bør drøfte årsagen hertil og undersøge om der kan gøres noget for at sikre en større grad af tilfredshed med mulighederne for valg af specifikke linjefag.

4.2 Organisering

Undervisningen i både linjefagene og de pædagogiske fag foregår typisk på hold som kun består af studerende på meritlæreruddannelsen, eller på hold hvor der både er studerende fra meritlæreruddannelsen og studerende fra den ordinære læreruddannelse eller andre studerende. Derudover kan undervisningen foregå som fjernundervisning eller som en kombination af hold- og fjernundervisning.

Tabel 2 viser antallet af seminarier der har anvendt de forskellige holdtyper for årgangene 2002 til 2004 opdelt på fag. Tabellen viser at linjefaget dansk og de pædagogiske fag er de fag som flest seminarier udbyder på hold der kun består af studerende fra meritlæreruddannelsen. De øvrige linjefag udbyder de fleste seminarier på hold hvor der både er studerende fra meritlæreruddannelsen og studerende fra den ordinære læreruddannelse. Fjernundervisning og kombinationen af fjernundervisning og holdundervisning er ikke særlig udbredt for nogle af fagene. Dog er der over perioden sket en udvikling således at antallet af seminarier der udbyder de pædagogiske fag både som holdundervisning og fjernundervisning, er øget. Kombinationen af fjernundervisning og holdundervisning blev for årgang 2002 kun anvendt af to seminarier og kun i faget dansk. For de seneste to årganges vedkommende er anvendelsen af denne undervisningsform øget. Denne undervisningsform er her blevet anvendt af enkelte seminarier i et eller flere af både linjefagene og de pædagogiske fag.

Tabel 2**Antal seminarier der har anvendt de forskellige holdtyper opdelt på fag og på årene 2002, 2003 og 2004**

	Kun meritlærer-studerende			Både meritlærer- og ordinære lærer-studerende			Fjernundervisning			Kombination af hold- og fjernundervisning		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Linjefag												
Dansk	15	16	17	6	6	6	2	4	7	2	3	2
Dansk som andetsprog	1	0	0	12	14	14	0	2	3	0	0	0
Engelsk	5	6	4	12	14	14	3	2	4	0	2	2
Fransk	0	0	0	10	9	7	0	0	0	0	0	0
Historie	2	1	1	15	16	16	1	2	5	0	1	2
Kristendomskundskab/ Religion	1	0	0	16	16	16	1	1	1	0	0	1
Samfundsfag	1	0	0	16	18	15	1	2	2	0	1	1
Tysk	0	2	0	15	15	15	1	0	1	0	0	1
Biologi	1	0	0	14	16	16	1	1	1	0	0	0
Fysik/kemi	0	1	1	16	14	14	0	1	1	0	0	1
Geografi	1	0	0	17	15	17	0	0	1	0	0	1
Matematik	6	9	8	11	8	10	3	4	5	0	2	2
Natur/teknik	4	6	4	14	13	14	1	0	2	0	2	1
Billedkunst	3	7	3	14	11	15	1	1	2	0	1	1
Hjemkundskab	1	0	0	13	15	16	0	0	1	0	0	1
Håndarbejde	1	1	1	15	15	16	0	0	1	0	0	0
Idræt	3	4	3	16	15	16	0	1	1	0	1	1
Musik	3	1	2	13	16	15	0	0	1	0	1	0
Sløjd	1	0	0	12	11	14	0	0	1	0	0	0
Pædagogiske fag												
Almen didaktik	15	16	17	2	5	3	3	2	6	0	2	3
Psykologi	13	16	18	5	5	2	3	2	7	0	2	3
Pædagogik	13	16	17	5	5	3	3	2	6	0	2	3
Skolen i samfundet	16	16	17	2	5	3	4	3	8	0	2	3

Kilde: Seminarieundersøgelsens spørgsmål 2. Note: På Frederiksberg Seminarium undervises meritlærere sammen med VUU-studerende i fagene almen didaktik, psykologi og pædagogik. Disse hold er ikke medregnet i tabellen.

4.2.1 Dimittendernes tilfredshed med holdtype

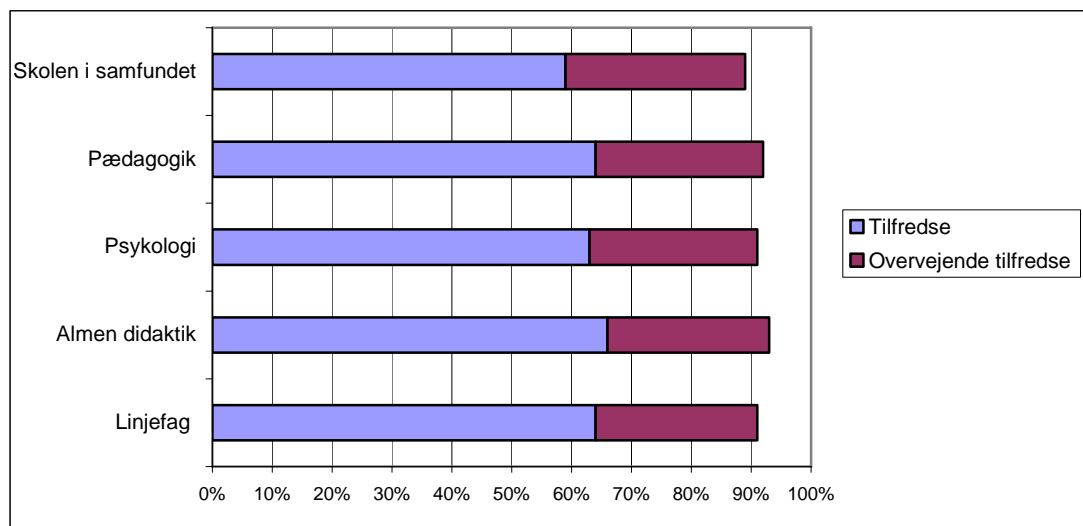
I spørgeskemaundersøgelsen er dimittenderne blevet bedt om at angive hvor tilfredse eller utilfredse de var med den holdtype der var i de fag de tog på seminarierne. Andelen der for de enkelte fag svarede at de var tilfredse eller overvejende tilfredse, fremgår af figur 3.

Figuren viser at mellem 89 % og 93 % af dimittenderne er tilfredse eller overvejende tilfredse med den type hold der var i de fag de havde på seminarierne. Dette resultat tyder på at de holdtyper seminarierne har valgt til de enkelte fag, generelt fungerer tilfredsstillende i dimittendernes øjne.

En nærmere analyse viser at samtlige dimittender der har haft deres linjefag og/eller pædagogiske fag som fjernundervisning eller en kombination af fjernundervisning og holdundervisning, tilkendegiver at de har været (overvejende) tilfredse med "holdtypen" i deres fag. Blandt de specifikke holdtyper der er anvendt i undervisningen på seminarierne, er de holdtyper der er mest tilfredshed med, hold med kun meritstuderende og dernæst hold hovedsageligt med meritstuderende. Henholdsvis 96 % og 94 % af dem der i deres linjefag har gået på hold af

denne type, angiver at de er (overvejende) tilfredse med holdtypen i deres linjefag. Hvad angår de pædagogiske fag er billedet stort set identisk. Dog er det her blot hold bestående af hovedsageligt meritstuderende og dernæst hold med kun meritstuderende der har de største andele af dimittender der er (overvejende) tilfredse med holdtypen. De tilfredse andele er her hhv. 93 % og 92 %.

Figur 3
Andel af dimittender der er tilfredse eller overvejende tilfredse med den type hold der var i deres fag på seminariet

Kilde: Dimittendundersøgelsens spørgsmål 13

Set i lyset af hvilke holdtyper der har de største andele af tilfredse dimittender, er det ikke overraskende at en nærmere analyse også viser at de 7 % -11 % der tilkendegiver at de er (overvejende) utilfredse med den type hold de havde på seminariet, særlig er dem der har gået på hold som hovedsageligt bestod af øvrige lærerstuderende, og hvor meritlærerstuderende således var i undertal. I forhold til linjefag er der tale om at 79 % af dem der var (overvejende) utilfredse med holdtypen i deres linjefag, er nogle der har gået på hold der hovedsageligt bestod af øvrige lærerstuderende. På lignende vis gælder det at andelen af (overvejende) utilfredse blandt de dimittender der har haft et eller flere af de pædagogiske fag på seminariet, gennemsnitligt er større blandt dem der har gået på hold der hovedsageligt bestod af øvrige lærerstuderende. Gennemsnitligt er 16 % af dem der har gået på hold der hovedsageligt bestod af øvrige lærerstuderende, således (overvejende) utilfredse med holdtypen.

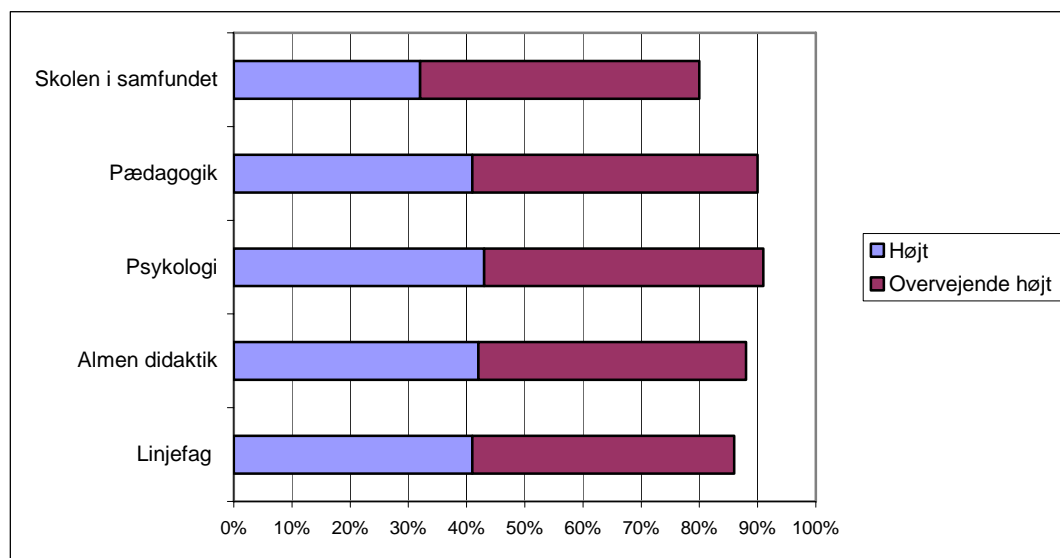
Disse resultater bør give anledning til at seminarierne overvejer om det er muligt at øge den andel af fag der gennemføres enten på hold som udelukkende består af studerende på meritlæreruddannelsen, eller på blandede hold hvor de meritstuderende udgør hovedparten af deltagere.

4.2.2 Dimittendernes vurdering af sammenhæng mellem holdtype og engagement

Dimittenderne er også blevet bedt om at vurdere holdets samlede engagement i undervisningen i de fag de havde for at muliggøre en analyse af om holdtype har indflydelse på dimittendernes oplevelse af holdets engagement i undervisningen. Dimittendernes svar på dette spørgsmål fremgår af figur 4.

Som det fremgår af figuren, vurderer mellem 80 % og 91 % at holdets samlede engagement i undervisningen var højt eller overvejende højt. Selvom det er høje positive andele, er det bemærkelsesværdigt at vurderingen i forhold til faget skolen i samfundet skiller sig ud. Det er nemlig det samme fag som færrest var tilfreds med holdtypen i (jf. figur 3).

Figur 4:
Andel af dimittender der vurderer at holdets samlede engagement i de fag de havde på seminariet, var højt eller overvejende højt

Kilde: Dimittendundersøgelsens spørgsmål 14

Også i forhold til dimittendernes vurdering af holdets engagement i undervisningen viser en nærmere analyse at der er en sammenhæng mellem hvilken type hold undervisningen i et givent fag er foregået på, og dimittendernes vurdering af niveauet af holdets samlede engagement. Sammenhængen er tilmed identisk med den der gælder for dimittendernes tilfredshedsniveau, idet andelen af dimittender der vurderer at engagementet var (overvejende) højt i de fag de havde på seminariet, samlet set er størst der hvor fagene er blevet gennemført på hold udelukkende med meritstuderende eller med hovedsageligt meritstuderende. Gennemsnitligt oplever 92 % af dimittenderne der har gået på hold udelukkende med meritstuderende, at engagementet på holdet var (overvejende) højt, mens gennemsnitligt 88 % af dimittenderne fra hold der hovedsageligt bestod af meritstuderende, oplever at engagementet på holdet var (overvejende) højt. I modsætning hertil er den gennemsnitlige andel af dimittender der oplevede at engagementet på holdet var (overvejende) stort, 75 % i de tilfælde hvor holdene hovedsageligt har bestået af øvrige lærerstuderende. Det skal dog bemærkes at denne gennemsnitlige andel dækker over variationer i forhold til de enkelte fag. Andelen af tilfredse på hold der hovedsageligt har bestået af øvrige lærerstuderende, trækkes således særlig ned af at 41 % af dem der har haft faget "skolen i samfundet" på hold der hovedsageligt bestod af øvrige lærerstuderende, vurderer at engagementet på deres hold var (overvejende) lavt.

Det billede som dimittenderne tegner, nemlig at holdets engagement i undervisningen er størst når holdene består af meritstuderende alene eller af en majoritet af meritlærerstuderende, understøttes af svar fra rektorerne. Disse er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at forholde sig til engagementet hos de meritstuderende sammenlignet med de ordinære lærerstuderende. Hertil tilkendegiver 13 af rektorerne at de oplever at omfanget af engagement hos meritlærerstuderende generelt er højere end engagementet hos de ordinære lærerstuderende. Én tilkendegiver at det er det samme for de to grupper. To seminarier har tilkendegivet at de både mener det er det samme for de to grupper og større hos de meritlærerstuderende, mens et seminarium har afkrydset alle tre svarmuligheder og giver en længere begrundelse for dette.

Af rektorernes uddybende kommentarer til deres besvarelser fremgår det at seminarierne særlig lægger vægt på at understrege at gruppen af meritlærerstuderende er uhomogen og rummer stor spredning blandt de studerende. Gennemgående er der tale om en anden type studerende end de studerende på den ordinære læreruddannelse; de er ældre, mere modne, i flere tilfælde mere engagerede og motiverede – nogle betaler selv for uddannelsen. Samtidig er det også en gruppe der kan være mere krævende fordi den stiller krav om et "højt serviceniveau". De meritstuderende er bevidste om at de "køber en vare" af seminariet, som en rektor udtrykker det.

De undersøgelsesresultater der er beskrevet i dette afsnit, indikerer for det første at der er behov for at drøfte hvordan de studerendes engagement i faget skolen i samfundet kan øges. For det andet understøtter resultaterne den tidligere konklusion at seminarierne bør overveje om det er muligt at øge den andel af fag som gennemføres enten på hold der udelukkende består af studerende fra meritlæreruddannelsen eller på blandede hold hvor de meritstuderende udgør hovedparten af deltagerne.

4.3 Indhold

Tabel 3 viser hvor mange årsværk de enkelte fag(typer) og andre uddannelsesdele udgør i hhv. meritlæreruddannelsen og den ordinære læreruddannelse. Meritlæreruddannelsen er en individuelt tilrettelagt uddannelse, og derfor vil tilrettelæggelsen af uddannelsen afhænge af hvilke dele af uddannelsen den enkelte meritlærerstuderende får merit for.

Tabel 3
Fordelingen af fag i hhv. meritlæreruddannelsen og den ordinære læreruddannelse fordelt på årsværk

	Meritlæreruddannelsen	Læreruddannelsen
Linjefagene dansk eller matematik	0,7	0,7
Øvrige linjefag	0,55	1,65
De pædagogiske fag	0,7	0,7
Praktik	0,3	0,6
Kristendomskundskab og livsoplysning	-	0,2
Bacheloropgaven		0,15
I alt	mellem 2,1 og 2,4	mellem 4 og 4,15

Meritlæreruddannelsens varighed er – på samme måde som den ordinære læreruddannelses – afhængig af hvilken linjefagskombination den studerende vælger. Hvis en meritlærerstuderende ikke får merit for hverken linjefag, pædagogiske fag eller praktik, er meritlæreruddannelsen normeret til et sted mellem 2,1 årsværk og 2,4 årsværk alt efter hvilke to linjefag den studerende vælger.

- Hvis den studerende vælger "øvrige linjefag" ($0,55+0,55+0,7+0,3$), bliver uddannelsen på 2,1 årsværk
- Hvis den studerende vælger dansk eller matematik og et "øvrigt" linjefag ($0,7+0,55+0,7+0,3$), bliver uddannelsen på 2,25 årsværk
- Hvis den studerende vælger både dansk og matematik ($0,7+0,7+0,7+0,3$), bliver uddannelsen på 2,4 årsværk.

Undersøgelsen blandt dimittenderne kan ikke give et billede af hvor mange af de meritlærerstuderende der er blevet optaget i uddannelsens første tre leveår, der ikke har fået merit for nogen uddannelsesdele overhovedet. Dermed er det heller ikke muligt på nuværende tidspunkt at sige noget om hvor stor gruppen er der reelt skal igennem mere end to årsværk. Forklaringen er at mange af dem der ikke har fået merit for noget overhovedet, sandsynligvis ikke vil kunne være blevet færdige pr. juni 2004 selvom de startede i 2002. Og de dimittender der indgår i undersøgelsen, er dem der har afsluttet uddannelsen i sommeren 2004 eller tidligere. Meritlæreruddannelsen er en "erhvervsrettet, videregående deltidsuddannelse" som udbydes som åben uddannelse (§ 4, stk. 1). I og med at uddannelsen er en åben uddannelse, skal uddannelsen i princippet tilrettelægges på deltid sådan at personer med fuldtidsarbejde kan følge uddannelsen (§ 1, stk. 3 i Bekendtgørelse af lov om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse) mv. LBK nr. 956 af 28/11/2003). Et år af en uddannelse under åben uddannelse kan dog tilrettelægges som heltidsuddannelse.

Faget kristendomskundskab og livsoplysning (12 ECTS-point, svarende til 0,2 årsværk) er det eneste obligatoriske fag i den ordinære læreruddannelse der ikke indgår i meritlæreruddannelsen (jf. tabel 3). Samtlige rektorer vurderer at det i et eller andet omfang har betydning for

meritlærernes kvalifikationsniveau at faget kristendomskundskab og livsoplysning ikke indgår som en obligatorisk del af meritlæreruddannelsen. Deres vurderinger af i hvilken grad det har betydning, er dog forskellige. Tre vurderer at det i høj grad har betydning, syv at det i nogen grad har betydning, og otte at det i ringe grad har betydning.

Af de 16 seminarier som har uddybet deres besvarelse, fremhæver fem seminarier at netop dette fag ikke er så relevant for studerende på meritlæreruddannelsen fordi de jo netop kommer med livserfaring, og at denne opvejer at de ikke følger faget. Enkelte andre seminarier mener at indholdet sagtens kan dækkes eller bliver dækket i de øvrige fag i uddannelsen. Stort set alle seminarier peger dog på at det er et vigtigt fag i læreruddannelsen, og flere kalder det et "kulturbærende fag". Syv seminarier beklager eksplicit at meritlærerstuderende ikke opnår den vigtige viden og indsigt fra kristendomskundskab og livsoplysning, bl.a. ud fra argumenter om at det er "en vigtig ballast i et multikulturelt samfund".

Rektorenes delte meninger om dette spørgsmål bør give anledning til overvejelser om hvorvidt faget eller fagets indholdselementer bør indgå i meritlæreruddannelsen. Dette bør naturligvis tænkes sammen med overvejelser vedrørende den ordinære læreruddannelse. I EVA's evaluering af læreruddannelsen anbefales det at faget "skifter navn og indhold så det bliver et fag med et bredt kulturhistorisk sigte." ²

4.3.1 Praktikkens omfang

Bekendtgørelsen fastlægger praktikken til at udgøre højst 18 ECTS-point, svarende til 0,3 årsværk (§ 5, stk. 3). Praktikken skal tilrettelægges over højst 12 uger og skal finde sted i folkeskolen eller en fri grundskole. Den omfatter undervisningstimer med børn og deltagelse i øvrige læreropgaver under vejledning af en eller flere praktiklærere og desuden undervisning af de studerende ved praktikstedets lærere. Begge den studerendes linjefag indgår i praktikken som koordineres med de øvrige dele af uddannelsen. Hvis man har fået merit for et eller to linjefag ved optagelse på meritlæreruddannelsen, skal man derfor i praktik i det eller de linjefag medmindre man også har fået merit for praktikken.

Dimittendundersøgelsen viser at 55 % ikke har fået merit for praktikken. Blandt de øvrige har 25 % fået merit for dele af den, mens 20 % har fået merit for hele praktikken.

Af de dimittender der har været i praktik, svarer 59 % at de oplevede omfanget af praktik i uddannelsen som passende. 38 % oplevede omfanget af praktik som "for lille" (28 %) eller "alt for lille" (10 %). De resterende 3 % oplevede omfanget som "for stort".

Selvom mere end halvdelen af dimittenderne oplever omfanget af praktik som passende, er det bemærkelsesværdigt at hovedparten af de resterende oplever at praktikkens omfang er for lille. En nærmere analyse viser at andelen af dimittender der oplever at omfanget af praktikken er (alt) for lille, er mere end dobbelt så stor i den gruppe der har gennemgået al den obligatoriske praktik som opnåelsen af eksamensbevis i meritlæreruddannelsen kræver. 46 % af denne gruppe oplever således at omfanget af praktik i uddannelsen er (alt) for lille, mens andelen der oplever dette blandt dem der har fået delvis merit for praktikken, er 21 %. Samtidig er de der er optaget i gruppe 3, overrepræsenterede i andelen der oplever at omfanget af praktik er (alt) for lille. 47 % af denne gruppe oplever dette mod 30 % af dem der er optaget i gruppe 2, og 35 % af dem der er optaget i gruppe 1.

Interview med skoleledere

Skolelederne har i interviewene generelt efterlyst mere praktik i meritlæreruddannelsen. Praktikken skal fylde mere, og i de perioder hvor den afvikles, bør den være mere intens end den typisk er i øjeblikket. Praktikken har en høj prioritering hos skolelederne. De vurderer at den praktiske erfaring er fundamentet for at kunne håndtere jobbet som lærer.

² Samtidig blev det også anbefalet "at overveje fagets årsværksfordeling i sammenhæng med uddannelsens øvrige fag, særligt i forhold til en ønsket styrkelse af linjefagene dansk og matematik" (Evalueringen af læreruddannelsen, EVA 2003, side 31).

Skolelederne er imidlertid klar over at de ikke kan ønske sig mere af alt hvis uddannelsen ikke må forlænges. Derfor nævner en af skolelederne også at de som ledere måske selv skal påtage sig et større ansvar for at praktikperioderne bliver bedre og mere intense.

Skolelederne vil også gerne have mere didaktik og pædagogik ind i uddannelsen. Men de er samtidig også bevidste om de tidsmæssige begrænsninger i forhold til varigheden af den nuværende uddannelse. Men hvis uddannelsen skal være længere, så står der flere praktikperioder på ledernes ønskeseddel fordi de mener praktiktidens erfaringer har en helt afgørende betydning for det fremtidige lærerjob.

Næsten halvdelen (46 %) af dem der ikke har fået merit for praktikken, og som derfor har været igennem begge meritlæreruddannelsens praktikperioder, oplever omfanget af praktik som (alt) for lille. Det samme gør 47 % af de der er optaget i gruppe 3. Sammen med skoleledernes udsagn indikerer det at der er et behov for at drøfte om omfanget af praktik er stort nok for de grupper af studerende der er optaget i gruppe 3, og for dem der ikke får merit for dele af praktikken overhovedet.

4.3.2 Koordination af praktik og øvrige uddannelsesdele

Bekendtgørelsen om uddannelsen fastlægger at praktikken skal koordineres med de øvrige dele af uddannelsen. Dimittenderne er derfor blevet spurgt om deres oplevelse af denne koordinering.

59 % af de dimittender der har været i praktik under uddannelsen, vurderer koordineringen af praktikken og de øvrige dele af uddannelsen som overvejende tilfredsstillende (45 %) eller tilfredsstillende (14 %). De øvrige 41 % vurderer at koordineringen er overvejende utilfredsstillende (19 %) eller utilfredsstillende (22 %).

Selvom mere end halvdelen af dimittenderne oplever koordineringen af praktikken og de øvrige dele af uddannelsen som (overvejende) tilfredsstillende, bør det give anledning til refleksion at der samtidig er 41 % der vurderer koordineringen som (overvejende) utilfredsstillende. En nærmere analyse viser at der i gruppen der vurderer at koordineringen i større eller mindre grad er utilfredsstillende, er en overrepræsentation af dimittender der oplevede at omfanget af praktik er alt for lille. Blandt denne gruppe vurderer 71 % at koordineringen af praktikken og de øvrige dele af uddannelsen er (overvejende) utilfredsstillende. Andelen er også større end gennemsnittet blandt dem der oplevede omfanget af praktik som for lille, nemlig 47 %.

En stor gruppe (41 %) af dem der har været i praktik i meritlæreruddannelsen, vurderer at koordineringen med de øvrige dele af uddannelsen har været utilfredsstillende. De der er mest kritiske, er de der har været igennem al den praktik som uddannelsen indeholder. Det bør derfor overvejes hvordan man kan skabe bedre koordinering mellem praktikken og den øvrige del af uddannelsen, ikke mindst for de studerende der skal igennem begge praktikperioder.

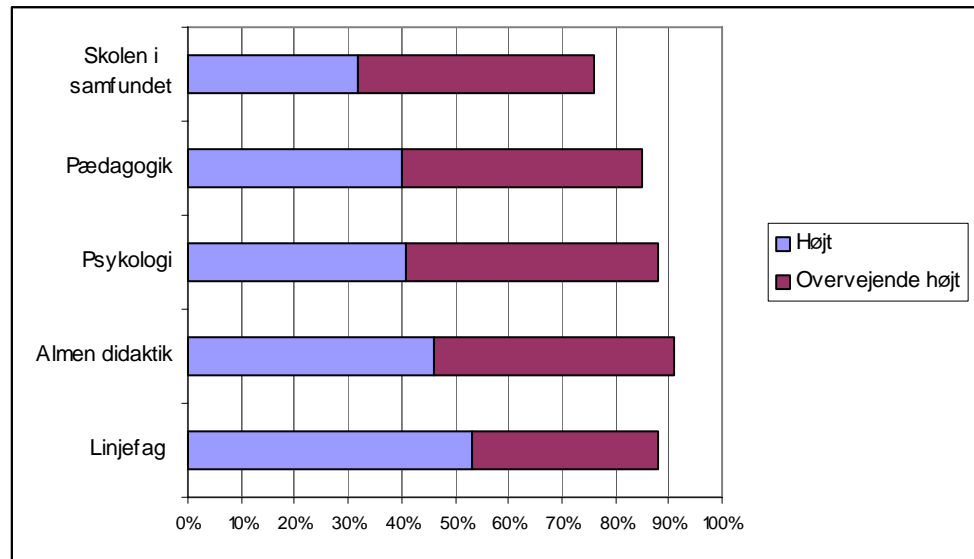
4.4 Niveau

Det faglige niveau i undervisningen er en central indikator for uddannelsens kvalitet og dermed også for niveauet af de kvalifikationer som de færdiguddannede meritlærere besidder. Dimittenderne er derfor blevet bedt om at vurdere det faglige niveau i hvert af de fag de havde på seminariet. Deres besvarelser fremgår af figur 5.

Figuren viser at mellem 76 % og 92 % af dimittenderne vurderer at det faglige niveau i de fag de har haft på seminariet, var højt eller overvejende højt. Faget skolen i samfundet skiller sig ud som det fag hvor færrest vurderer at det faglige niveau var (overvejende) højt.

Figur 5

Andel af dimittender der vurderer at det faglige niveau i de fag de havde på seminariet var højt eller overvejende højt

Kilde: Dimittendundersøgelsens spørgsmål 15

I forhold til linjefagene, er dimittender der har gået på hold der hovedsageligt bestod af andre lærerstuderende, overrepræsenterede i gruppen der vurderer at det faglige niveau i deres linjefag var (overvejende) lavt. Andelen udgør her 16 % mod 0 % til 11 % blandt de dimittender der har gået på andre holdtyper i deres linjefag. En tilsvarende analyse af sammenhæng mellem holdtype og vurdering af det faglige niveau i de pædagogiske fag giver ikke et entydigt billede af om der på dette område er sammenhæng.

Den relativt høje andel (24 %) der vurderer at niveauet i faget skolen i samfundet er (overvejende) lavt, indikerer at der er behov for at drøfte om niveauet i dette fag er tilstrækkelig højt. Derudover er det interessant at der også er sammenhæng mellem hvilken type hold dimittenderne har gået på, og deres vurdering af det faglige niveau i de fag de har haft. Den sammenhæng der er, understøtter de tidligere konklusioner om at seminarierne bør overveje om det er muligt at oprette flere hold hvor de meritstuderende udgør den største andel af de studerende på holdet.

4.5 Udfordringer

I spørgeskemaundersøgelsen blandt seminarierne er rektorerne blevet spurgt om hvilke organisatoriske udfordringer de oplever at meritlæreruddannelsen giver deres seminarium i forhold til f.eks. lokaler, tid, fagkombinationer og lignende.

Tre seminarier giver udtryk for at det ingen store udfordringer giver at gennemføre meritlæreruddannelsen, mens to har undladt at svare på spørgsmålet. Resten af seminarierne giver på forskellig vis udtryk for at det er forbundet med nogle gange store udfordringer at tilrettelægge meritlæreruddannelsen. Særlig fremhæves det "tunge" administrative system ved den individuelle tilrettelæggelse af meritlæreruddannelsen. Optagelsesproceduren, den individuelle vurdering af ansøgerne, samtaler med ansøgere, træk på vejledere, udarbejdelsen af individuelle studieplaner er nogle af de forhold seminarierne peger på som særlig ressourcetrækkende. Også lokaleforhold og koordinering af undervisningen i linjefag og pædagogiske fag er forhold der fylder i seminariernes beskrivelser af udfordringer.

Den store andel af seminarier der tilkendegiver at der er store administrative udfordringer forbundet med at udbyde meritlæreruddannelsen, bør give anledning til at seminarierne i samarbejde med Undervisningsministeriet drøfter mulige initiativer der kan lette den administrative belastning, særlig omkring optagelsen.

4.6 Styrker og svagheder

Seminarierne er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at angive de fem forhold som de finder mest positive ved meritlæreruddannelsen, og de fem forhold de finder mest negative ved uddannelsen. De fleste seminarier har angivet fem forhold, men ikke alle. Selvom seminarierne ikke nødvendigvis har brugt de samme ord i deres beskrivelser af positive og negative forhold ved meritlæreruddannelsen, så kan seminariernes besvarelser godt grupperes under de punkter der fremgår nedenfor.

De interviewede skoleledere er også blevet bedt om at forholde sig til styrker og svagheder ved uddannelsen. De af deres udsagn der retter sig mod specifikke dele af uddannelsens indhold m.m., er allerede beskrevet i de tidligere afsnit i denne rapport. De mere generelle udsagn om uddannelsen fremhæves nedenfor, mens den samlede mængde udsagn og uddybninger er fremlagt i det selvstændige bilag der indeholder afrapporteringen af de to interview med skoleledere.

4.6.1 Styrker

Af *positive* forhold fremhæver seminarierne følgende, prioriteret efter hvor ofte de er nævnt i seminariernes besvarelser:

- De meritlærerstuderendes engagement og motivation i forhold til uddannelsen
- De meritlærerstuderendes modenhed
- Den livserfaring og alternative indgange de meritlærerstuderende kommer med
- Meritlærerne udgør et "frisk pust" på grundskolerne og i lærerkollegierne
- Giver ledige mulighed for arbejde og afhjælper lærermangel
- Tiltrækker akademikere og tilfører et højere fagligt niveau (både i seminarieundervisningen og på skolerne)
- Kvalificerer nogle som eller ville have undervist uden nogen (lærer)uddannelse
- Meritlærerstuderende giver et "frisk pust" til seminarierne

Et seminarium nævner bemærkelsesværdigt nok også det at meritlæreruddannelsen bidrager til at "seminariets økonomi styrkes".

Interview med skoleledere

De interviewede skoleledere er generelt positive over for meritlæreruddannelsen. De mener at meritlærernes anderledes erhvervsbaggrund og tilgang til lærergeringen, når alt kommer til alt, er et godt og brugbart supplement på skolerne. En af de store styrker ved meritlæreruddannelsen er således ifølge de interviewede skoleledere at skolerne får gavn af personer der har et andet erfaringsgrundlag end lærerne typisk har som udgangspunkt for deres lærergering. Dertil kommer alder og en mere udviklet personlighed. I interviewene bliver der også peget på at det er en styrke at meritlærerordningen giver mulighed for at få et intellektuelt tilskud til lærerstaben fordi det giver akademikere adgang til lærerværelserne.

4.6.2 Svagheder

Af *negative* forhold fremhæver seminarierne følgende, prioriteret efter hvor ofte de er nævnt i seminariernes besvarelser:

- Det er administrativt tungt at håndtere meritlæreruddannelsen og særlig meritreglerne.
- Uddannelsen bruges af Arbejdsformidlingen; rekrutteringen til uddannelsen er ujævn.
- Meritbestemmelserne for pædagoger (og ernærings- og husholdningsøkonomer) er håbløse.
- Uddannelsen er underlagt lov om åben uddannelse – ikke hensigtsmæssigt at kun et år af uddannelsen kan tilrettelægges som heltidsuddannelse.
- Når der gives merit for linjefag, mangler meritlæreren typisk fagdidaktisk viden.
- Uddannelsen løber over for kort tid – ikke tid til "socialiseringen".
- De fælles meritregler er ikke altid entydige nok.
- Der er adgang til uddannelsen for personer uden adgangsgivende eksamen (fx pædagoger med ældre pædagoguddannelse).
- For snævert at meritlærerne kun har to linjefag.

Interview med skoleledere

Nogle af de interviewede skoleledere peger på at meritlæreruddannelsen bør indeholde det samme antal linjefag som den ordinære uddannelse for at modvirke en B-lærer-opfattelse. De påpeger dog at det vil rejse en problematik om uddannelsens varighed. Generelt er lederne imidlertid modstandere af fire linjefag i den ordinære læreruddannelse, men især på de små skoler vil der være en tendens til at lærere med fire linjefag får forrang for lærere med to fordi det giver en større fleksibilitet i skemaplanlægningen.

Der bliver også peget på at meritlærerne måske ikke får tilstrækkelig vejledning i forbindelse med valg af linjefag. Det kan senere give store og uheldige overraskelser for de studerende, når de oplever det faglige niveau, de skal honorere.

Et kritikpunkt i relation til meritlæreruddannelsen som skolelederne giver udtryk for, er at flere af meritlærerne måske vælger meritlæreruddannelsen som et alternativ til en erhvervskarriere der ellers er kørt af sporet. Der bliver bl.a. peget på at meritlæreruddannelsen vælges som revallidering. Og det betyder i praksis at meritlæreren måske ikke nødvendigvis har valgt uddannelsen af stor lyst til lærergerningen, men som en mulighed for at bevare en tilknytning til arbejdsmarkedet. Og i nogle tilfælde fordi det måske var den eneste mulighed for videreuddannelse i nærområdet. Dette forhold præger skoleledernes umiddelbare opfattelse af meritlærerne og uddannelsen. Og det har en vis betydning for hvordan skolelederne ser på meritlæreruddannelsen. Tendentielt påvirker det også opfattelsen i negativ retning.

De styrker og svagheder ved uddannelsen som seminarierne og de interviewede skoleledere har fremhævet, bør udgøre en central referenceramme for den planlagte drøftelse af uddannelsens fremtid.

Dette kapitel behandler optag og frafald på uddannelsen og forskellige træk ved de studerende der er optaget på uddannelsen i perioden 2002-2004. Beskrivelsen af de studerende omfatter deres baggrund, og hvordan de har finansieret deres uddannelse. Desuden belyses mønstre i hvilke fag de studerende har fået merit for, og hvilke de har valgt på seminariet.

5.1 Optag og frafald over tid

5.1.1 Optag

I 2002 og 2003 var der frit optag til meritlæreruddannelsen. En uventet stor ansøgerskare i 2003 (jf. tabel 4) betød imidlertid at Lærerseminariernes Rektorforsamling blev bekymret over en mulig skævvridning mellem omfang af optag på meritlæreruddannelsen og på den ordinære læreruddannelse. Rektorforsamlingen rettede derfor henvendelse til Undervisningsministeren om at indføre en samlet dimensionering og foreslog, at man på længere sigt nåede et niveau hvor optaget på meritlæreruddannelsen udgjorde 20 % af optaget på den ordinære uddannelse. Der blev på den baggrund taget en politisk beslutning om en dimensionering for 2004 på 1800 optagne og for 2005 på 1350.

Tabel 4 illustrerer udviklingen i optag over tid i de tre første år siden uddannelsen blev oprettet fordelt på optagegrupper.

Tabel 4
Optag over tid fordelt på optagegrupper

	Gruppe 1		Gruppe 2		Gruppe 3		I alt
	Antal	Andel af optag	Antal	Andel af optag	Antal	Andel af optag	Antal
Årgang 2002	343	32 %	217	21 %	482	47 %	1.042
Årgang 2003	511	27 %	335	18 %	1.029	55 %	1.875
Årgang 2004	450	31 %	242	16 %	784	53 %	1.476
I alt	1304	30 %	794	18 %	2.295	52 %	4.393

Kilde: Notat fra Lærerseminariernes Rektorforsamling fra januar 2005. Antal udgør dem der var indskrevet på uddannelsen pr. 1. oktober i optagelsesåret.

Som tabel 4 viser, er der store forskelle i antallet af studerende der er blevet optaget på uddannelsen i de tre første år siden den blev oprettet. Det laveste optag var i 2002 og det højeste i 2003. Optaget i 2004 ligger på et niveau midt imellem de første to år.

Tabel 4 viser også at der er variationer mellem hvor mange der er optaget fra de forskellige grupper, og dermed også hvilken andel disse grupper udgør af optagene de enkelte år. I alle tre år har optagne i gruppe 3 udgjort den største andel (47 % – 55 %), og gruppe 2 den mindste (16 % - 21 %).

5.1.2 Frafald

Frafaldet på uddannelsen frem til oktober 2004 for de to første årgange fordelt på optagegrupper fremgår af tabel 5.

Tabellen viser at der for den første årgangs vedkommende er betydelige forskelle mellem de tre optagegrupper hvad angår frafaldets størrelse efter det første år på uddannelsen. Her er ande-

len der er faldet fra uddannelsen, størst blandt optagne i gruppe 1 (21 %) og mindst blandt optagne i gruppe 3 (4 %).

Tabel 5
Frafald for årgang 2002 og 2003 fordelt på optagegrupper

	Gruppe 1	Gruppe 2	Gruppe 3	Hele årgangen
Frafald for årgang 2002 indtil okt. 2003	21 %	14 %	4 %	12 %
Frafald for årgang 2002 indtil okt. 2004	22 %	24 %	19 %	21 %
Frafald for årgang 2003 indtil okt. 2004	21 %	25 %	22 %	22 %

Kilde: Beregning på baggrund af notat fra Lærerseminariernes Rektorforsamling fra januar 2005.

Ser man imidlertid på hvor mange der sammenlagt er faldet fra to år efter deres start på uddannelsen, viser der sig ikke længere et entydigt billede af et betydeligt større frafald blandt optagne i gruppe 1. På dette tidspunkt er det samlede frafald tværtimod størst for optagne i gruppe 2 (24 %). Og med et samlet frafald på 22 % i gruppe 1 og 19 % i gruppe 3 er der ikke længere store forskelle imellem andelen af de tre grupper der er faldet fra.

Tabel 5 viser også at frafaldet blandt dem der er optaget i 2003, samlet set er 10 procentpoint højere et år efter optag end det er for dem der blev optaget i 2002. Denne stigning i frafald kan særlig tilskrives det øgede og tidligere frafald på 18 procentpoint blandt dem der er optaget i gruppe 3, men også det øgede frafald på 11 procentpoint blandt dem der er optaget i gruppe 2. Frafaldet blandt optagne i gruppe 1 er det samme for årgang 2002 og 2003 et år efter optag.

5.2 Baggrund

5.2.1 Uddannelsesbaggrund

Uddannelsesbaggrund er et centralt fokusområde i vurderingen af om ansøgere til uddannelsen skal optages, og i så fald hvilken gruppe de skal optages i. Det er således interessant at se på hvilket uddannelsesniveau de der er optaget på meritlæreruddannelsen, havde inden de begyndte på den.

Derfor er dimittenderne i spørgeskemaet blevet bedt om at angive hvad deres højeste uddannelse var da de begyndte på meritlæreruddannelsen. Hovedparten af dimittenderne angiver at de havde en mellemlang eller en lang videregående uddannelse som højeste uddannelse inden de begyndte på meritlæreruddannelsen. Således angiver 45 % at de havde en mellemlang videregående uddannelse, mens andre 40 % angiver at de havde en lang videregående uddannelse. De resterende 15 % af dimittenderne angiver at de havde en kort videregående uddannelse (6 %), en erhvervsuddannelse (4 %) eller en studentereksamen (5 %) da de begyndte på meritlæreruddannelsen.

De specifikke uddannelsesbaggrunde for dem der er optaget på uddannelsen, er veldefineret hvad angår gruppe 1 og 2. Med dem der er optaget i gruppe 3, forholder det sig dog anderledes. Hvert af seminarierne er derfor blevet bedt om at angive hvilken uddannelsesbaggrund de optagne i gruppe 3 havde da de begyndte på uddannelsen. For de to første årgange forelå der allerede oplysninger om gruppe 3-optagnes baggrund, og seminarierne blev derfor kun bedt om oplysninger for årgang 2004. Deres oplysninger og oplysninger for årgang 2002 og 2003 fremgår af tabel 6.

Tabellen viser fordelingen på de uddannelseskategorier som er mest typiske, og hvor informationerne for de tre årgange er sammenlignelige. I brugen af tabellen er det dog vigtigt at være opmærksom på at oplysningerne for årgang 2004 er indsamlet på en anden måde end oplysningerne for årgang 2002 og 2003. Dette kan være en af forklaringerne på at andelen af gruppe 3-optagne hvis uddannelsesbaggrund er dækket ind af kategorierne i tabellen, er større for årgang 2004's vedkommende end for de to første årganges.

Tabel 6
Hyppigste uddannelsesbaggrunde blandt optagne i gruppe 3 årgang 2002 - 2004

	2002	2003	2004	I alt
	Antal	Antal	Antal	Antal
Akademikere uden relevant linjefag	45	94	68	207
HA, HD, markeds- og akademiøkonomer mv.	9	23	37	69
Håndarbejds lærere	37	53	57	147
Personer med voksenunderviseruddannelse	8	6	42	56
Personer med udenlandsk læreruddannelse	5	7	7	19
Sygeplejersker	12	37	25	74
Fysio-/ergoterapeuter	10	9	11	30
Social- og sundhedsassistenter	5	20	23	48
Laboranter	12	16	12	40
Klinikassistenter	1	9	6	16
Socialrådgivere	6	5	6	17
Journalister	5	17	16	38
Korrespondenter	26	36	39	101
Personer med kontoruddannelse (kontorassistenter)	54	118	99	271
Personer med detailhandelsuddannelse (salgsassistenter)	8	32	54	94
Personer med finansuddannelse (bankassistenter)	18	50	16	84
Personer med edb-uddannelse, herunder datamatiker	8	29	28	65
Tekniske designere (teknisk assistenter)	3	13	17	33
Grafonomer (grafiske designere mv.)	3	9	14	26
Designere	4	17	11	32
Skuespillere	0	12	6	18
Håndværkere	20	72	62	154
Landmænd, landbrugsteknikere	7	17	17	41
Økonomaer, køkkenassistenter, køkkenledere	6	6	14	26
I alt	312	707	687	1707
Andel af optagne i gruppe 3 (indskrivne pr. 1.10.)	65 %	69 %	88 %	74 %

Kilde: Seminarieundersøgelsens spørgsmål 3 (årgang 2004) og notat fra Lærerseminariernes Rektorforsamling fra januar 2004 (årgang 2002 og 2003).

Tabel 6 viser at personer med en kontoruddannelse (kontorassistenter) er hyppigst forekomne blandt dem der er optaget i gruppe 3, såvel samlet set som for hver af de tre årgange. Også akademikere uden relevant linjefag udgør i alle tre årgange og samlet set en meget stor andel af dem der er optaget i gruppe 3. Andre grupper som i alt udgør mere end 100 af de personer der er optaget i gruppe 3, er håndværkere, håndarbejds lærere og korrespondenter.

5.2.2 Undervisningserfaring

Foruden uddannelsesbaggrund er ansøgernes undervisningserfaring et område der er i fokus ved optagelse og på en del seminarier også når der skal tages beslutning om i hvilket omfang den enkelte studerende kan få merit for praktik (jf. afsnit 3.2.3). Dimittenderne er derfor blevet bedt om at angive om de havde undervisningserfaring da de begyndte på meritlæreruddannelsen, og i så fald hvilken form for undervisningserfaring de havde.

30 % af dimittenderne havde undervisningserfaring fra undervisning af både børn og voksne da de begyndte på uddannelsen. 27 % havde undervisningserfaring fra undervisning af børn, mens 20 % havde undervisningserfaring fra undervisning af voksne. De resterende 23 % havde ikke undervisningserfaring da de begyndte på uddannelsen.

Dimittender optaget i gruppe 3 er med 28 % der ikke havde nogen form for undervisningserfaring, overrepræsenterede i forhold til den gennemsnitlige andel af dimittender der ikke havde

undervisningserfaring før de påbegyndte uddannelsen. Blandt de optagne i gruppe 1 og 2 er de tilsvarende andele hhv. 22 % og 21 %.

5.3 Finansiering

5.3.1 Uddannelsesgebyr

Der er deltagerbetaling for alle fag i meritlæreruddannelsen. Den pris den enkelte studerende skal betale, er afhængig af hvor mange fag vedkommende skal tage, og hvilke linjefag personen vælger. Lærerseminariernes Rektorforsamling indgik for årgang 2003 en aftale om niveauet af deltagerbetaling for de enkelte fag samt praktikken. En beregning med udgangspunkt i denne aftale viser eksempelvis at de studerende på årgang 2003 der ikke fik merit for noget overhovedet, skulle betale mellem 43.500 kr. og 50.250 kr. afhængigt af valg af linjefag. De der fik merit for alle pædagogiske fag, skulle betale mellem 27.750 kr. og 34.500 kr. afhængigt af linjefagsvalg.

Mange studerende finansierer selv dette uddannelsesgebyr, men der er også mange der får det helt eller delvis finansieret af andre. Tabel 7 viser en sammentælling af oplysninger fra seminarierne om hvordan de studerende fordelt på årgange får finansieret deres uddannelsesgebyr. For en del studerendes vedkommende råder seminarierne ikke over oplysninger om hvordan de har finansieret deres uddannelsesgebyr. Oplysningerne for disse studerende er derfor ikke omfattet af tabellen. Tabellen viser at de hyppigste finansieringskilder er AF og selvfinansiering.

Tabel 7
Finansiering af uddannelsesgebyr årgang 2002-2004

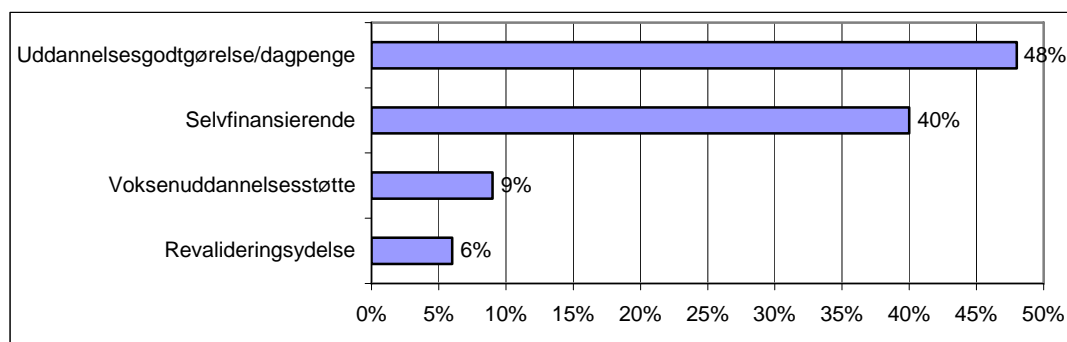
	Årgang 2002		Årgang 2003		Årgang 2004	
	Antal	% af årgang	Antal	% af årgang	Antal	% af årgang
Anvist af/finansieret af AF	390	37 %	778	41 %	560	38 %
Med finansiell støtte fra skole/kommune	66	6 %	161	9 %	188	13 %
<i>Med finansiell støtte fra skole</i>					148	10 %
<i>Med finansiell støtte fra kommune</i>					40	3 %
Modtager voksenuddannelsesstøtte (SVU)	59	6 %	157	8 %	110	7 %
Finansierer uddannelsen selv	328	31 %	734	39 %	583	39 %

Kilde: Seminarieundersøgelsens spørgsmål 5 (årgang 2004) og notat fra Lærerseminariernes Rektorforsamling fra januar 2004 (årgang 2002 og 2003). Oplysninger hvor der er skelnet mellem skole og kommune, findes kun for årgang 2004. Det kan ikke udelukkes at én og samme person er noteret i flere kategorier pga. skift i finansieringskilde over tid.

5.3.2 Indkomst

Dimittenderne er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at angive hvilke former for indkomst de havde mens de tog meritlæreruddannelsen. Deres svar fremgår af figur 6.

Figur 6
Andelen af dimittender der havde hver af de forskellige typer indkomst

Kilde: Dimittendundersøgelsens spørgsmål 3. Der var mulighed for at sætte flere kryds.

Som det fremgår af figur 6, har uddannelsesgodtgørelse været den hyppigste form for indkomst blandt dimittenderne. Dernæst følger selvfinansiering, voksenuddannelsesstøtte og revallideringsydelse.

Dimittendernes svar på om de havde job som lærer mens de tog uddannelsen, viser at 41 % havde dette på enten fuld tid (19 %) eller deltid (22 %), de resterende 59 % havde ikke job som lærer mens de tog uddannelsen.

En analyse viser at der er en tydelig sammenhæng mellem dimittendernes arbejdsmarkedsrelation mens de studerede, og deres indkomst. Således har 94 % af dem der arbejdede på fuld tid som lærer under studiet, angivet at de var selvfinansierende. Blandt dem der arbejdede på deltid som lærer, var den hyppigste indkomsttype ifølge dimittendernes svar også selvfinansiering (56 %), mens den næsthypigste var uddannelsesgodtgørelse/dagpenge (45 %). Blandt dem der ikke havde job som lærer mens de tog meritlæreruddannelsen, angiver hovedparten (65 %) at de fik uddannelsesgodtgørelse/dagpenge.

5.4 Omfang af og mønstre i merit

5.4.1 Linjefag

For at belyse i hvilket omfang der gives merit for de enkelte linjefag, og hvilke linjefag der hyppigst gives merit for, er seminarierne blevet bedt om at angive det antal af meritter de har givet for de enkelte linjefag. Antallet af de givne meritter fremgår af tabel 8.

Tabel 8

Antal givne meritter for linjefag ved optagelsen fordelt på årgange

	Årgang 2002	Årgang 2003	Årgang 2004
Dansk	60	85	93
Dansk som andetsprog	4	2	8
Engelsk	57	86	76
Fransk	22	35	29
Historie	38	62	62
Kristendomskundskab/religion	22	29	28
Samfundsfag	67	75	81
Tysk	37	33	41
Humanistiske fag i alt	307	407	418
Biologi	37	43	57
Fysik/kemi	20	53	51
Geografi	11	22	17
Matematik	29	52	54
Natur/teknik	15	12	9
Naturvidenskabelige fag i alt	112	182	188
Billedkunst	21	37	28
Hjemkundskab	27	41	37
Håndarbejde	40	46	66
Idræt	9	20	16
Musik	19	34	27
Sløjd	0	4	0
Praktisk-musiske fag i alt	116	182	174
Antal givne meritter i alt	535	771	780

Kilde: Seminarieundersøgelsens spørgsmål 1 (årgang 2004) samt notat fra Lærerseminariernes Rektorforsamling fra januar 2004 (årgang 2002 og 2003).

Tabel 8 viser at de humanistiske linjefag samlet set er de fag der for alle årganges vedkommende er givet flest merit for. Inden for denne gruppe af fag er dansk, engelsk og samfundsfag de fag der hyppigst er givet merit for. Der er ikke markante forskelle mellem det antal merit der inden for hver årgang samlet set er givet for de naturvidenskabelige fag og for de praktisk-musiske fag. I gruppen af naturvidenskabelige fag er fagene biologi, fysik/kemi og matematik de fag der hyppigst er givet merit for. I gruppen af praktisk-musiske fag er der hyppigst givet merit for faget håndarbejde.

Med henblik på at tegne et billede af meritmønstre er dimittenderne blevet bedt om at angive om de fik merit for linjefag da de startede på uddannelsen, og i så fald hvilke de fik merit for. 26 % har angivet at de havde ét linjefag på seminariet, mens 22 % har angivet at de ikke havde linjefag på seminariet, hvilket betyder at denne andel har fået merit for de to linjefag som opnåelse af meritlæreruddannelsen som minimum kræver. Ikke overraskende udgør optagne i gruppe 1 langt hovedparten, nemlig 89 %, af dem der ikke havde linjefag på seminariet og dermed har fået merit for minimum to linjefag.

Ikke overraskende udgør de der er optaget i gruppe 1, også hovedparten af dem der har fået merit for de fleste af linjefagene. Det gælder følgende fag hvor den andel gruppe 1-optagne udgør af dem der har fået merit for faget, fremgår af parenteserne: Fransk og biologi (100 %), samfundsfag (94 %), historie (92 %), engelsk (87 %), geografi (86 %), fysik/kemi (85 %), kristendomskundskab/religion (84 %), tysk (83 %), matematik (76 %), natur/teknik (75 %), idræt (73 %), dansk (72 %), musik (69 %) og billedkunst (62 %).

For de resterende linjefag gælder det at optagne i gruppe 2 udgør den største andel af dem der har fået merit for hjemkundskab (95 %), mens optagne i gruppe 3 udgør den største andel af dem der har fået merit for håndarbejde (54 %).

Der er kun tre af dimittenderne der har fået merit for dansk som andetsprog, og to der har fået merit for faget sløjd, og det er derfor ikke muligt at udtale sig om særlige mønstre med hensyn til hvilke grupper der er mest repræsenterede blandt dem der har fået merit for disse fag.

22 % af dimittenderne har angivet at de ikke fik merit for nogen linjefag. Opdelt på de tre optagelsesgrupper er der, ikke overraskende, tale om store variationer hvor optagne i gruppe 3 er overrepræsenterede i gruppen der ikke har fået merit for linjefag. Således angiver 55 % af dem der er optaget i gruppe 3, at de ikke fik merit for nogen linjefag. Den tilsvarende andel er 12 % for gruppe 2 og 5 % for gruppe 1.

Når 22 % angiver at de ikke har fået merit for linjefag, vil en naturlig forventning være at den andel der angiver at de har haft to eller flere linjefag, er identisk hermed. Set i dette lys er det interessant at den reelle andel af dimittender der har angivet at de havde to eller flere linjefag på seminariet, er 52 %. Det betyder med andre ord at en stor del af dem der tager to eller flere linjefag som led i deres meritlæreruddannelse, er nogle der har fået merit for ét eller flere linjefag da de startede på uddannelsen. I praksis betyder det at en del af de færdiguddannede meritlærere er uddannet i tre eller flere linjefag.

Nogle af de henvendelser EVA's projektgruppe har modtaget fra dimittender fra uddannelsen efter at de havde modtaget spørgeskemaet, kan delvist forklare dette fænomen. Flere har nemlig gjort opmærksom på at de i praksis aldrig har været indskrevet på meritlæreruddannelsen, men blot har fået et meritlærerbevis. I disse tilfælde er der tale om personer der har været indskrevet på den ordinære læreruddannelse, men af forskellige årsager ikke har fuldført den. Hvis de så har levet op til de kriterier der er for optagelse på meritlæreruddannelsen, og har afsluttet de dele af den ordinære læreruddannelse som meritlæreruddannelsen omfatter, har de kunnet få et meritlærerbevis. En del af disse personer vil således typisk have mere end to linjefag.

En anden forklaring kan være at nogle af dem der er optaget på meritlæreruddannelsen, vælger at tage to linjefag selvom de har fået merit for et eller flere linjefag ved optagelsen. På lignende vis kan en tredje forklaring være at nogle af dem der er optaget på meritlæreruddannel-

sen, vælger at tage mere end de to linjefag som er nødvendige for at opnå et meritlærerbevis. Begge disse mulige forklaringer understøttes af kommentarer fra dimittender der indgik i pilot-testen af spørgeskemaet. Her blev det således fremhævet at en del studerende på uddannelsen tager eller overvejer at tage et ekstra linjefag for at stå bedre i konkurrencen om job.

Dette resultat tyder på at en del af de studerende på meritlæreruddannelsen tager flere end de to linjefag bekendtgørelsen lægger op til at uddannelsen skal indeholde. Baggrunden for det bør undersøges og drøftes.

Det bør også drøftes om det er i overensstemmelse med intentionerne bag uddannelsen at personer der af den ene eller den anden grund vælger at forlade den ordinære læreruddannelse inden de er færdige, kan få udstedt et meritlærerbevis så længe de lever op til kriterierne for optag på denne uddannelse og har gennemført de fag og andre uddannelseselementer som den indeholder.

5.4.2 Pædagogiske fag

Dimittenderne er blevet spurgt hvilke pædagogiske fag de har fået merit for. Hertil svarer 38 % at de har fået merit for pædagogik, 36 % at de har fået for psykologi, 30 % at de har fået for almen didaktik, mens 19 % svarer at de har fået merit for skolen i samfundet. 36 % angiver at de ikke fik merit for nogen af de pædagogiske fag.

Set i lyset af de gældende meritregler for optagne i gruppe 2 er meritmønstret i forhold til de pædagogiske fag overordnet set ikke overraskende. Således udgør optagne i gruppe 2 55 % af dem der har fået merit for almen didaktik, 52 % af dem der har fået merit for psykologi, 51 % af dem der har fået merit for pædagogik, og 78 % af dem der har fået merit for skolen i samfundet.

Set i forhold til den centralt fastsatte regel om at alle optagne i gruppe 2 får fuld merit for alle pædagogiske fag, er det imidlertid interessant at 31 % af dem der er optaget i denne gruppe, ikke har fået merit for faget skolen i samfundet, at 20 % ikke har fået merit for almen didaktik, at 9 % ikke har fået merit for psykologi, og at 7 % ikke har fået merit for pædagogik. Den tidligere omtalte uoverensstemmelse mellem formulering af meritretningslinjer for ernærings- og husholdningsøkonomer i aftalen mellem Rektorforsamlingen og Undervisningsministeriet og i aftalen i Rektorforsamlingen kan være én mulig forklaring på dette. Det ser med andre ord ud til at uoverensstemmelsen i formuleringen også har bevirket uoverensstemmelser i praksis i forhold til hvor stor en andel af de pædagogiske fag som nogle af dem der er optaget i gruppe 2, har fået merit for.

Dette understøtter den tidligere konklusion om at der er behov for at aflive den uoverensstemmelse der er mellem de centralt fastlagte meritregler for ernærings- og husholdningsøkonomer og Rektorforsamlingens supplerende meritregler.

5.4.3 Praktik

Som tidligere nævnt har 55 % af dimittenderne ikke fået merit for praktikken, 25 % har fået merit for dele af den, mens 20 % har fået merit for hele praktikken.

I relation til undervisningserfaring er det ikke overraskende særlig dem der angiver at de ikke havde undervisningserfaring da de begyndte på meritlæreruddannelsen, der hverken har fået hel eller delvis merit for praktikken. 63 % af disse har ikke fået det. De tilsvarende andele for dem med undervisningserfaring fra undervisning af børn eller både børn og voksne er begge 54 %, mens andelen er 46 % for dem der havde undervisningserfaring fra undervisning af voksne. Det er bemærkelsesværdigt at en større andel af dem der angiver at de har undervisningserfaring fra undervisning af voksne, end af dem der har fra undervisning af børn eller både børn og voksne, har fået merit for hele eller dele af praktikken.

Opdelt på grupper er det i særlig grad dem der er optaget i gruppe 3, der ikke har fået merit for hele eller dele af praktikken. 66 % af de optagne i denne gruppe har ikke fået merit for

hele eller dele af praktikken. For gruppe 1 er andelen der ikke har fået merit for hele eller dele af praktikken 52 %, mens den tilsvarende andel for gruppe 2 er 45 %.

Endelig er det i forhold til uddannelsesbaggrund særlig dem med en erhvervsuddannelse som højeste uddannelse der hverken har fået hel eller delvis merit for praktikken. 76 % af denne gruppe har hverken fået hel eller delvis merit for praktikken. Den tilsvarende andel for de øvrige uddannelsesgrupper er 52-60 %.

5.5 Valg af linjefag

For at belyse linjefagenes "popularitet" er seminarierne blevet bedt om at angive det antal studerende der har valgt de enkelte linjefag. Resultatet fremgår af tabel 9.

Tabel 9
Antal studerende på årgang 2002-2004 der har valgt de forskellige linjefag

	Årgang 2002		Årgang 2003		Årgang 2004	
	Antal	Andel af valg	Antal	Andel af valg	Antal	Andel af valg
Dansk	529	35 %	848	32 %	760	34 %
Dansk som andetsprog	29	2 %	53	2 %	34	2 %
Engelsk	155	10 %	257	9 %	218	9 %
Fransk	7	1 %	8	0 %	4	0 %
Historie	69	5 %	100	4 %	93	4 %
Kristendomskundskab/religion	34	2 %	52	2 %	37	2 %
Samfundsfag	49	3 %	97	4 %	65	3 %
Tysk	45	3 %	71	3 %	49	2 %
Humanistiske fag i alt	917	61 %	1.486	56 %	1.260	56 %
Biologi	22	1 %	41	2 %	48	2 %
Fysik/kemi	40	3 %	73	3 %	55	2 %
Geografi	16	1 %	20	1 %	15	1 %
Matematik	158	11 %	360	13 %	332	15 %
Natur/teknik	92	6 %	181	7 %	148	7 %
Naturvidenskabelige fag i alt	328	22 %	675	26 %	598	27 %
Billedkunst	103	7 %	189	7 %	126	6 %
Hjemkundskab	23	2 %	38	1 %	25	1 %
Håndarbejde	35	2 %	40	2 %	25	1 %
Idræt	55	4 %	146	5 %	119	5 %
Musik	29	2 %	48	2 %	69	3 %
Sløjd	6	0 %	19	1 %	18	1 %
Praktisk-musiske fag i alt	251	17 %	480	18 %	382	17 %
Antal linjefagsvalg i alt	1.496	100 %	2.641	100 %	2.240	100 %

Kilde: Seminarieundersøgelsens spørgsmål 1 (årgang 2004) samt notat fra Lærerseminariernes Rektorforsamling fra januar 2004 (årgang 2002 og 2003).

Tabel 9 illustrerer at de mest populære fag er de humanistiske fag, herunder særlig dansk som hidtil er blevet valgt af mellem 32 % og 35 % af de studerende. Derudover viser tabellen at flere har valgt at læse naturvidenskabelige fag frem for praktisk-musiske fag. Af de naturvidenskabelige fag er det særlig matematik der står højt på listen af de fag de studerende har valgt, mens det blandt de praktisk-musiske fag særlig er billedkunst.

Over tid er der sket en mindre reduktion i afstanden mellem andelen der har valgt de humanistiske fag, og andelen der har valgt de naturvidenskabelige. Det betyder at der blandt de stu-

derende på årgang 2003 og 2004 er en mindre andel der har valgt humanistiske fag sammenlignet med 2002, og en tilsvarende større andel af de studerende på disse årgange der har valgt naturvidenskabelige fag sammenlignet med 2002. Andelen der har valgt praktisk-musiske fag, er stort set uændret over tid.

For at belyse mønstre i de studerendes linjefagsvalg er dimittenderne blevet bedt om at angive hvilke linjefag de tog på seminariet. En analyse af dimittendernes svar opdelt på optagelsesgrupper viser for de fleste fags vedkommende ingen sammenhæng mellem hvilken gruppe dimittenderne blev optaget i og deres valg af linjefag. Der er dog enkelte undtagelser. En af disse er faget engelsk hvor optagne i gruppe 3 udgør 57 % og dermed mere end halvdelen af dem der har haft dette fag på seminariet. For matematik gælder det at optagne i gruppe 3 udgør 49 %, og gruppe 1 37 % af dem der har haft dette fag. Tilsammen udgør disse to grupper altså 87 % af de dimittender der har haft dette fag på seminariet. Endelig er det karakteristisk for faget billedkunst at optagne i gruppe 2 udgør 41 % af dem der har haft dette fag, og gruppe 3 40 %. Sammenlagt udgør disse to grupper således 81 % af dem der har haft billedkunst på seminariet.

Set i lyset af rektorernes kommentarer til hvad der karakteriserer de enkelte optagegruppers kompetenceniveau generelt set, synes det relevant at seminarierne har in mente hvilke grupper der særlig vælger linjefagene engelsk, matematik og billedkunst, når de planlægger undervisningen i disse fag.

Dette kapitel behandler dimittendernes, rektorenes og skoleledernes vurdering af de kvalifikationer som de færdiguddannede meritlærere besidder.

6.1 Faglige kvalifikationer

De dimittender der har fået job som lærer efter afslutningen af deres meritlæreruddannelse, er blevet bedt om at forholde sig til i hvilken grad de oplever at de faglige kvalifikationer de har opnået via meritlæreruddannelsen, er tilstrækkelige i forhold til at indfri de kvalifikationskrav de oplever i deres job mht. faglige færdigheder. 17 % angiver at de havde kvalifikationerne forud for start på uddannelsen. Hovedparten, nemlig 67 % af disse, udgøres af dimittender der angiver at de ikke har haft linjefag på seminariet og således har fået merit for de to linjefag som et meritlærerbevis som minimum kræver.

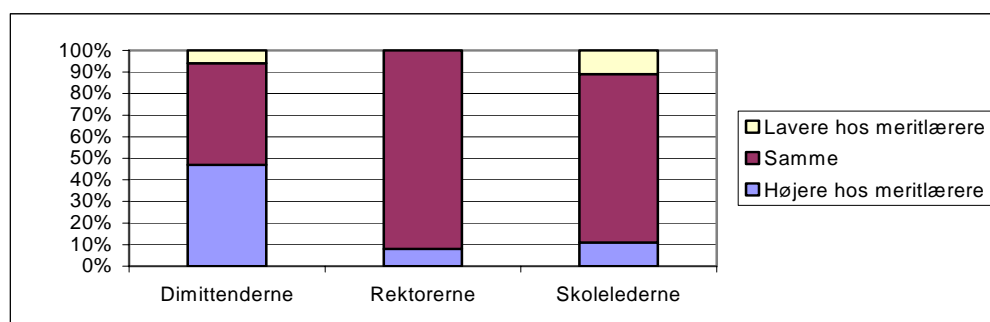
Blandt de dimittender der er i job og ikke havde kvalifikationerne forud for start på uddannelsen, angiver 95 % at de i høj grad (58 %) eller i nogen grad (37 %) oplever at de faglige kvalifikationer de har opnået via meritlæreruddannelsen, er tilstrækkelige i forhold til at indfri de kvalifikationskrav de oplever i deres job mht. faglige færdigheder. De resterende 5 % angiver at de i lille grad (3 %) eller slet ikke (2 %) oplever at de faglige kvalifikationer de har opnået via meritlæreruddannelsen, er tilstrækkelige i forhold til at indfri de kvalifikationskrav de oplever i deres job mht. faglige færdigheder.

På lignende vis vurderer 96 % af de skoleledere der har færdiguddannede meritlærere ansat at de faglige kvalifikationer hos den eller de meritlærere de har ansat samlet set er tilfredsstillende (74 %) eller overvejende tilfredsstillende (22 %).

På baggrund af disse høje andele af positive vurderinger fra både dimittender og skoleledere i forhold til faglige kvalifikationer kan det konkluderes at uddannelsen lever op til det mål der er formuleret i bekendtgørelsen om at "den studerende tilegner sig faglige forudsætninger for at virke som lærer i folkeskolen".

For at belyse meritlærernes faglige kvalifikationer yderligere, er både dimittenderne, rektorerne og skolelederne blevet bedt om at vurdere det faglige kvalifikationsniveau hos meritlærerne sammenlignet med de nyuddannede lærere med en ordinær læreruddannelse. Figur 7 viser svarfordelingerne for hver af de tre målgrupper på et spørgsmål der har været formuleret lidt forskelligt for de tre grupper, men dog så overensstemmende at det er forsvarligt at sammenligne svarfordelingerne.

Figur 7
De tre gruppers vurdering af det faglige kvalifikationsniveau

Kilde: Dimittendundersøgelsen (spm.26), seminarieundersøgelsen (spm.21) og skolelederundersøgelsen (spm.12).

Figur 7 viser at 47 % af dimittenderne vurderer at deres faglige kvalifikationsniveau er det samme som niveauet blandt de nyuddannede lærere de arbejder sammen med, der har taget den ordinære læreruddannelse. En tilsvarende andel vurderer at deres eget niveau er højere, mens de resterende 6 % vurderer at det faglige kvalifikationsniveau er højere hos de nyuddannede lærere de arbejder sammen med, der har taget den ordinære læreruddannelse.

13 af rektorerne har givet et entydigt svar på hvordan de vurderer det faglige kvalifikationsniveau hos dimittenderne fra meritlæreruddannelsen sammenlignet med niveauet blandt nyuddannede fra den ordinære læreruddannelse. Blandt disse vurderer 12 seminarier, svarende til 92 %, at det faglige kvalifikationsniveau er det samme hos de færdiguddannede meritlærere som hos de nyuddannede fra den ordinære læreruddannelse. Én mener det er højere hos meritlærerne. Tre af de seminarier der ikke har givet et entydigt svar, har sat flere kryds, mens to ikke har besvaret spørgsmålet. Af de tre seminarier der har sat flere kryds, har to af dem sat kryds i svarkategorierne "samme" og i "højere hos meritlærerne". Det sidste seminarium har sat kryds i alle tre svarkategorier.

I de uddybende kommentarer til vurderingen peger nogle seminarier på meritlæreruddannelsens korte varighed og siger at de meritstuderende ikke har mulighed for at tilegne sig professionstænkningen i læreruddannelsen eller samspillet mellem fagene – her nævnes særlig samspillet mellem linjefag, pædagogik/didaktik og praktikken. Det er det som på seminarierne ofte kaldes "treklangen".

78 % af de skoleledere der har en eller flere meritlærere ansat, vurderer af de færdiguddannede meritlæreres faglige kvalifikationsniveau samlet set er det samme som de nyuddannedes fra den ordinære læreruddannelse. 11 % vurderer at det er lavere hos meritlærerne, mens en tilsvarende andel vurderer at det er højere hos meritlærerne.

Interview med skoleledere

De interviewede skoleledere tager det i vid udstrækning for givet at meritlærernes faglige kvalifikationer er på plads når de er færdige med uddannelsen. Et eksamenspapir fra seminariet tages som en garanti for at ansøgerens faglige kvalifikationer er blevet vurderet positivt.

Skolelederne fremhæver i den forbindelse eksempler på lærere der har en universitetsbaggrund inden for et af deres undervisningsfag, som en styrke. Men det kan også være fx en franskmænd der underviser i fransk og dermed er særlig god til dette sprog.

I nogle tilfælde har meritlærerne altså en slags fagspeciale som de kan profitere af og dermed have faglige kvalifikationer på et meget højt niveau. En af skolelederne gør imidlertid opmærksom på at hvis meritlæreren har en meget specifik viden der ikke er knyttet til et bestemt fag, så kan det være vanskeligt at trække på denne viden hvis man er en lille skole.

Ifølge skolelederne sker det imidlertid ofte at meritlærerne ikke har en erhvervs- eller uddannelsesbaggrund som der direkte kan profiteres af i klasselokalet. Men uddannelsen eller jobberfaringerne har alligevel bidraget til at forme nogle personlige kvalifikationer som ifølge skolelederne kan bruges positivt i deres job som lærer.

6.2 Pædagogiske kvalifikationer

De dimittender der har fået job som lærer efter afslutningen af deres meritlæreruddannelse, er også blevet bedt om at forholde sig til i hvilken grad de oplever at de pædagogiske kvalifikationer de har opnået via meritlæreruddannelsen, er tilstrækkelige i forhold til at indfri de kvalifikationskrav de oplever i deres job mht. pædagogiske færdigheder. 16 % angiver at de havde kvalifikationerne forud for start på uddannelsen. Igen er der tale om at hovedparten af dem der angiver at de havde kvalifikationerne forud for start, skal findes blandt dem der har fået merit for et eller flere af de pædagogiske fag. I dette tilfælde udgør denne gruppe 96 %.

Blandt de dimittender der er i job og ikke havde alle deres pædagogiske kvalifikationer forud for start på uddannelsen, angiver 80 % at de i høj grad (31 %) eller i nogen grad (49 %) ople-

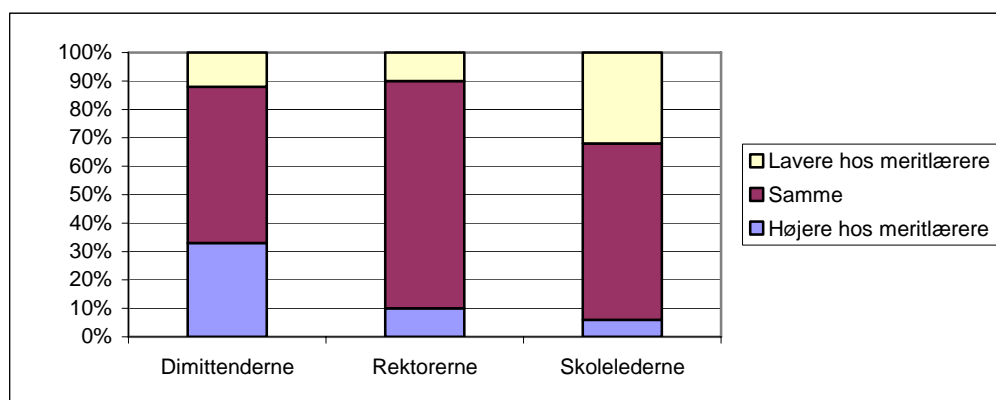
ver at de pædagogiske kvalifikationer de har opnået via meritlæruddannelsen, er tilstrækkelige i forhold til at indfri de kvalifikationskrav de oplever i deres job mht. pædagogiske færdigheder. De resterende 20 % angiver at de i lille grad (17 %) eller slet ikke (3 %) oplever dette.

88 % af de skoleledere der har færdiguddannede meritlærere ansat, vurderer at de pædagogiske kvalifikationer hos den eller de meritlærere de har ansat, samlet set er tilfredsstillende (57 %) eller overvejende tilfredsstillende (31 %).

Selvom andelen af positive vurderinger fra både dimittender og skoleledere er lavere for de pædagogiske kvalifikationer end for de faglige, må 80 % positive anses for tilfredsstillende. Det kan på den baggrund konkluderes at uddannelsen også lever op til det mål der er formuleret i bekendtgørelsen om at "den studerende tilegner sig pædagogiske forudsætninger for at virke som lærer i folkeskolen".

For at belyse dimittendernes pædagogiske kvalifikationer i et sammenlignende perspektiv er både rektorerne, dimittenderne og skolelederne blevet bedt om at vurdere det pædagogiske kvalifikationsniveau hos meritlærerne sammenlignet med de nyuddannede lærere med en ordinær læreruddannelse. Figur 8 viser svarfordelingerne for hver af de tre målgrupper på et spørgsmål der har været formuleret lidt forskelligt for de tre grupper, men dog så overensstemmende at det er forsvarligt at sammenligne svarfordelingerne.

Figur 8
De tre gruppers vurdering af det pædagogiske kvalifikationsniveau

Kilde: Dimittendundersøgelsen (spm.26), seminarieundersøgelsen (spm.21) og skolelederundersøgelsen (spm.12).

Figuren viser at 55 % af dimittenderne vurderer at niveauet af deres pædagogiske kvalifikationer er det samme som niveauet hos de nyuddannede lærere de arbejder sammen med, som har gennemført den ordinære læreruddannelse. 33 % vurderer at niveauet af deres egne pædagogiske kvalifikationer er højere end niveauet hos de nyuddannede lærere de arbejder sammen med, mens de resterende 12 % vurderer at det pædagogiske kvalifikationsniveau er højere hos de nyuddannede lærere de arbejder sammen med, der har taget den ordinære læreruddannelse.

Ti af rektorerne har svaret entydigt på hvordan de vurderer det pædagogiske niveau hos de færdiguddannede meritlærere sammenlignet med nyuddannedes fra den ordinære læreruddannelse. Otte af disse (80 %) vurderer at det pædagogiske kvalifikationsniveau er det samme hos de færdiguddannede meritlærere som hos de nyuddannede fra den ordinære læreruddannelse. Én mener det er lavere hos meritlærerne, mens én mener det er højere hos meritlærerne. Seks har sat flere kryds, mens to ikke har besvaret spørgsmålet.

62 % af de skoleledere der har en eller flere meritlærere ansat, vurderer af de færdiguddannede meritlæreres pædagogiske kvalifikationsniveau samlet set er det samme som hos de nyuddannede fra den ordinære læreruddannelse. 32 % vurderer at det er lavere hos meritlærerne, mens 6 % vurderer at det er højere hos meritlærerne.

Interview med skoleledere

Når skolelederne nævner meritlærernes pædagogiske kvalifikationer, taler de ofte også samtidig om nogle personlige kvalifikationer hos meritlærerne. De har med andre ord en tendens til ikke at foretage en eksplicit sondring mellem pædagogiske og personlige kvalifikationer når de taler.

I interviewene har skolelederne givet udtryk for at de umiddelbart har vanskeligt ved at vurdere meritlærernes pædagogiske kvalifikationer fordi de ifølge dem selv ikke vælger at følge lærernes undervisning og omgang med eleverne på særlig tæt hold i hverdagen – og de ønsker ikke at gøre det mere naturligt at benytte sig af muligheden. Men flere skoleledere peger alligevel på nogle områder hvor de oplever at meritlærerne typisk har problemer i hverdagen. Specielt forældresamarbejdet bliver udpeget som et område hvor flere af meritlærerne får problemer.

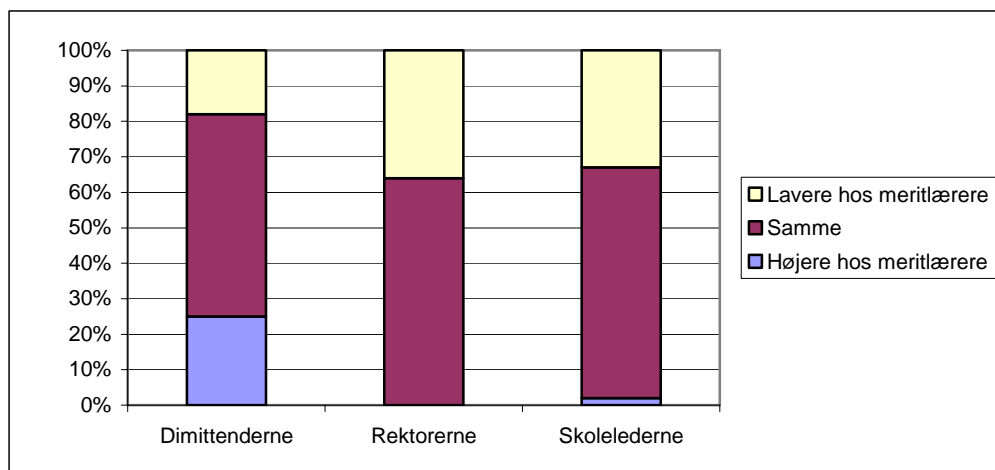
Flere af skolelederne udpegede ikke blot samarbejdet med forældrene som en akilleshæl. Også samarbejdet med de øvrige kollegaer kan være besværligt for meritlærerne. Ifølge skolelederne hænger det bl.a. sammen med at meritlærerne i nogle tilfælde har en lidt for bedrevidende attitude i tilgangen til deres arbejde. Og det kan give vanskeligheder for samarbejdet. Ifølge flere skoleledere kan denne lidt bedrevidende attitude hænge sammen med meritlærernes baggrund, deres alder og den modenhed som de har opbygget gennem livet.

Nogle af meritlærerne kan ifølge skolelederne også have vanskeligheder ved omgangen med børnene. Det kan være svært for dem at finde niveauet for en samtale eller et fagligt stof. Den teoretiske ballast – eller erfaringen – er ifølge flere skoleledere ikke tilstrækkelig. Ifølge skolelederne kan der være en tendens til at meritlærerne ikke i tilstrækkeligt omfang overvejer deres egne dispositioner hvis der er problemer med en elev. Den vifte af pædagogiske overvejelser som andre lærere typiske ville trække på, er derfor ikke til stede hos meritlæreren i samme omfang. Det kan fx betyde at meritlærernes løsning på problemer er at henvise til psykologen. Ifølge skolelederne er refleksionsniveauet i de pædagogiske overvejelser derfor lidt lavere end hos de ordinært uddannede lærere – i hvert fald i begyndelsen af lærerkarrieren.

6.3 Fagdidaktiske kvalifikationer

Som for de faglige og pædagogiske kvalifikationer er både rektorerne, dimittenderne og skolelederne blevet bedt om at vurdere det fagdidaktiske kvalifikationsniveau hos meritlærerne sammenlignet med de nyuddannede læreres med en ordinær læreruddannelse. Figur 9 viser svarfordelingerne for hver af de tre målgrupper på et spørgsmål der har været formuleret lidt forskelligt for de tre grupper, men dog så overensstemmende at det er forsvarligt at sammenligne svarene.

Figur 9
De tre gruppers vurdering af det fagdidaktiske kvalifikationsniveau

Kilde: Dimittendundersøgelsen (spm.26), seminarieundersøgelsen (spm.21) og skolelederundersøgelsen (spm.12).

Blandt dimittenderne vurderer 57 % at niveauet af deres fagdidaktiske kvalifikationer er det samme som niveauet hos de nyuddannede lærere fra den ordinære læreruddannelse som de arbejder sammen med. 25 % vurderer at niveauet af deres egne fagdidaktiske kvalifikationer er højere, mens de resterende 18 % vurderer at det fagdidaktiske kvalifikationsniveau er højere hos de nyuddannede lærere de arbejder sammen med, der har taget den ordinære læreruddannelse.

Blandt de 14 rektorer der har svaret entydigt på spørgsmålet, vurderer ni (svarende til 64 %) at det fagdidaktiske kvalifikationsniveau er det samme hos de færdiguddannede meritlærere som hos de nyuddannede fra den ordinære læreruddannelse. De øvrige fem mener det er lavere hos meritlærerne. Blandt dem der ikke har svaret entydigt på spørgsmålet, har to sat flere kryds, mens to ikke har besvaret spørgsmålet.

I de uddybende kommentarer til vurderingen giver enkelte rektorer udtryk for at de meritlærere der får merit for deres linjefag, typisk kandidater og bachelorer, har lavere fagdidaktiske kvalifikationer end de ordinært læreruddannede. Og samtidig nævner fire seminarier at pædagoger (og i nogen grad ernærings- og husholdningsøkonomer) mangler viden om almen didaktik som de automatisk får merit for. Endelig understreger tre seminarier at bachelorprojektet mangler i meritlæreruddannelsen, særlig for de studerende som ikke i forvejen har en videregående uddannelse. Argumentet er at de netop ikke får mulighed for at samtænke de pædagogiske fag og fagdidaktikken.

89 % af de skoleledere der har færdiguddannede meritlærere ansat, vurderer at de fagdidaktiske kvalifikationer hos den eller de meritlærere de har ansat, samlet set er tilfredsstillende (55 %) eller overvejende tilfredsstillende (34 %). I et sammenlignende perspektiv vurderer 65 % af de skoleledere der har en eller flere meritlærere ansat, at de færdiguddannede meritlæreres fagdidaktiske kvalifikationsniveau samlet set er det samme som de nyuddannedes fra den ordinære læreruddannelse. 33 % vurderer at det er lavere hos meritlærerne, mens 2 % vurderer at det er højere hos meritlærerne.

Interview med skoleledere

De interviewede skoleledere fortæller at de generelt har vanskeligt ved at vurdere meritlærernes fagdidaktiske kvalifikationer. Men flere af lederne udtrykker alligevel en vis bekymring over meritlærernes generelle fagdidaktiske kompetencer. De vurderer at nogle meritlærere kan være usikre omkring forberedelsen og gennemførelsen af undervisningen. Det er dog vigtigt at fremhæve at andre skoleledere ikke har haft den type oplevelser.

Skolelederne giver udtryk for at meritlærernes usikkerhed kan betyde at børnene bliver utrygge ved lærerne fordi de ikke oplever en kontinuitet og retning i undervisningen og samtidig ikke kender lærerens reaktionsmønster.

Meritlærernes livserfaring bliver – som tidligere nævnt – fremhævet som en klar styrke. Men i nogle tilfælde kan det også være en svaghed. Det kan fx være når læreren skal gennemføre et undervisningsforløb eller oplever et bestemt reaktionsmønster hos eleverne. Så baserer de deres reaktionsmønster og didaktiske overvejelser på egne erfaringer – fx fra børnefødselsdage. Flere skoleledere nævner ligefrem at meritlærerne kan have et lidt gammeldags syn på hvordan en undervisning skal gennemføres.

6.4 Andre kvalifikationer

6.4.1 Praktiske færdigheder

Et af formålene med meritlæreruddannelsen er ifølge bekendtgørelsen at den studerende foruden faglige og pædagogiske forudsætninger tilegner sig praktiske forudsætninger for at virke som lærer i folkeskolen.

De dimittender der har fået job som lærer efter afslutningen af deres meritlæreruddannelse, er derfor blevet bedt om at forholde sig til i hvilken grad de oplever at de kvalifikationer de har

opnået via meritlæreruddannelsen, er tilstrækkelige i forhold til at indfri de kvalifikationskrav de oplever i deres job mht. praktiske færdigheder. 20 % angiver at de havde kvalifikationerne forud for start på uddannelsen. Dimittender der fik merit for hele praktikken, er med en andel på 46 % overrepræsenterede i denne gruppe.

Blandt de dimittender der er i job og ikke havde kvalifikationerne forud for start på uddannelsen, angiver 70 % at de i høj grad (22 %) eller i nogen grad (48 %) oplever at de kvalifikationer de har opnået via meritlæreruddannelsen, er tilstrækkelige i forhold til at indfri de kvalifikationskrav de oplever i deres job mht. praktiske færdigheder. De resterende 30% angiver at de i lille grad (26 %) eller slet ikke (4 %) oplever at de kvalifikationer de har opnået via meritlæreruddannelsen, er tilstrækkelige i forhold til at indfri disse kvalifikationskrav.

Sammenlignet med andelen af dimittender der oplever at de faglige og pædagogiske kvalifikationer de har opnået gennem uddannelsen, i høj grad eller i nogen grad er tilstrækkelige i forhold til at indfri de kvalifikationskrav de oplever i deres job, er andelen der oplever det samme hvad angår praktiske færdigheder, lav.

Når 30 % af dimittenderne oplever at de kvalifikationer de har opnået via meritlæreruddannelsen i lille grad eller slet ikke, er tilstrækkelige i forhold til at indfri de kvalifikationskrav mht. praktiske færdigheder, bør det lede til en drøftelse af hvorvidt uddannelsen i dag i tilstrækkelig grad lever op til formålet om at den studerende tilegner sig praktiske forudsætninger for at virke som lærer i folkeskolen.

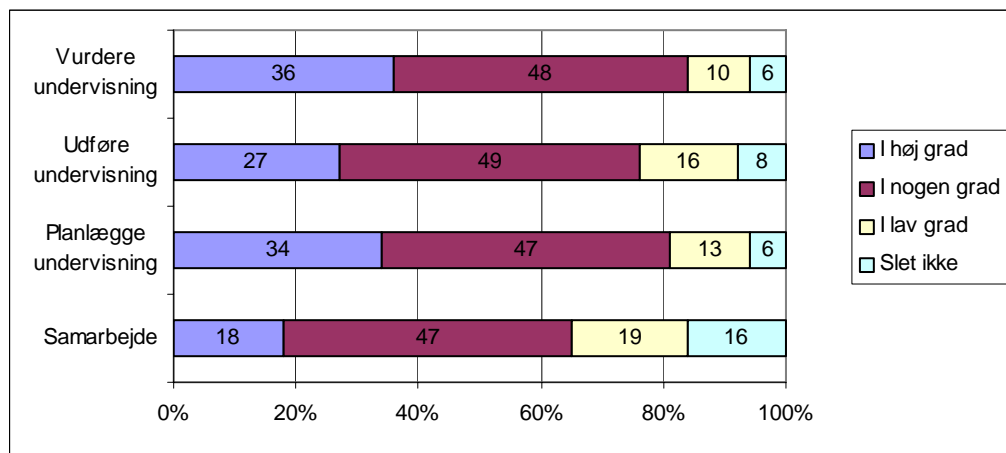
De 30 % der er omtalt ovenfor, tilhører hovedsageligt gruppen af dimittender der ikke fik merit for hverken dele af eller hele praktikken. Denne gruppe udgør 74 % af dem der kun i lille grad eller slet ikke oplever at de kvalifikationer de har opnået via meritlæreruddannelsen, er tilstrækkelige til at indfri de krav de oplever i deres job med hensyn til praktiske færdigheder.

Denne sammenhæng understøtter den tidligere konklusion om at omfanget af praktik i uddannelsen er for lille, særlig i forhold til de grupper der ikke har en uddannelses- eller erhvervsbaggrund der giver merit for hele eller dele af praktikken.

6.4.2 Evne til at samarbejde og at planlægge, udføre og vurdere undervisning

Ifølge bekendtgørelsen skal den studerende gennem anvendelse af sine teoretiske og praktiske forudsætninger lære at samarbejde og at planlægge, udføre og vurdere undervisning (§ 2, stk. 2, pkt. 2). Dimittenderne er derfor blevet bedt om at vurdere i hvilken grad de oplever at de gennem uddannelsen har forbedret deres evne til at samarbejde og at planlægge, udføre og vurdere undervisning. Svarfordelingerne på dette spørgsmål fremgår af figur 10.

Figur 10
Dimittendernes vurdering af i hvilken grad de har opnået hver af følgende evner

Kilde: Dimittendundersøgelsens spørgsmål 27..

Figuren viser at hovedparten af dimittenderne oplever at uddannelsen i et eller andet omfang har forbedret deres evne til at samarbejde og til at planlægge, udføre og vurdere undervisning. Der er dog forskelle på hvor store andele der oplever at det i høj grad eller i nogen grad er tilfældet.

Som figuren viser, oplever flest dimittender (81-84 %) at uddannelsen i høj grad (34-36 %) eller i nogen grad (47-48 %) har forbedret deres evne til at vurdere og planlægge undervisning. 76 % oplever at uddannelsen i høj grad (27 %) eller i nogen grad (49 %) har forbedret deres evne til at udføre undervisning, mens færrest, nemlig 65 %, oplever at uddannelsen i høj grad (18 %) eller i nogen grad (47 %) har forbedret deres evne til at samarbejde.

Dette resultat bør give anledning til en drøftelse af om det er tilfredsstillende at 35 % af dimittenderne ikke oplever at uddannelsen har forbedret deres evne til at samarbejde. Der bør dog samtidig i forbindelse med revurderingen af bekendtgørelsen tages stilling til om der er behov for en præcisering af kravet om at de studerende på meritlæreruddannelsen skal lære at samarbejde. Eksempelvis i form af en præcisering af hvem de skal lære at samarbejde med og hvordan.

7.1 Dimittendernes jobsituation

87 % af dimittenderne angiver at de har fået arbejde som lærer efter afslutningen af meritlæreruddannelsen på heltid (74 %) eller deltid (13 %). De resterende 13 % angiver at de ikke har fået job som lærer efter at de er blevet færdige med uddannelsen.

Af samtlige dimittender der har fået arbejde som lærer efter afslutningen af deres uddannelse, havde 23 % allerede job som lærer inden de afsluttede uddannelsen. De der har job som lærer, men ikke havde det allerede inden de blev færdige med uddannelsen, er blevet bedt om at svare på hvorvidt de oplevede det som let eller svært at finde job som lærer efter afslutningen af uddannelsen. 58 % tilkendegiver at det var let (33 %) eller meget let (25 %) at finde job som lærer efter afslutningen af uddannelsen. De resterende 42 % tilkendegiver at det var svært (31 %) eller meget svært (11 %).

7.1.1 Betydningen af køn, alder, optagegruppe og praktisk erfaring

En analyse af hvilke dimittender der ikke har fået job efter at de er blevet færdige med deres meritlæreruddannelse, viser at der ikke er forskel på den andel af mænd og kvinder der har fået job. Derimod viser analysen at de ældste dimittender er overrepræsenterede blandt dem der ikke har fået job som lærer efter at de er blevet færdige med uddannelsen. 22 % af dem der er 50 år eller derover, har ikke fået job som lærer. Blandt dem der er 40-49 år, er den tilsvarende andel 10 %, mens andelen af dimittender der ikke har fået job, er lavest blandt dem der er under 40 år. I denne gruppe har 8 % ikke fået job som lærer efter at de har afsluttet deres uddannelse.

En nærmere analyse viser også at optagne i gruppe 2 og dimittender der ikke fik merit for noget af praktikken, er overrepræsenterede blandt de dimittender der ikke har fået job som lærer efter at de er blevet færdige med uddannelsen. Der er dog kun tale om en mindre grad af overrepræsentation af disse grupper i og med at der i disse grupper er 16% der ikke har fået job som lærer, mod et gennemsnit på 13 %. Set i lyset af de tidligere konklusioner i forhold til praktikkens omfang bør resultatet dog give anledning til refleksion.

Dette understøtter endnu en gang konklusionen om at praktikkens omfang er for lille for dem der ikke har en uddannelses- eller erhvervsbaggrund der giver hel eller delvis merit for praktikken.

7.1.2 Tilfredshed med arbejdstid og ansættelsesform

Blandt dem der har fået ansættelse som lærer, tilkendegiver 89 % at deres nuværende ansættelse indfrier deres ønsker om arbejdstid. Denne gennemsnitlige andel dækker imidlertid over store forskelle mellem dem der har fået job på deltid, og dem der har fået heltidsjob. Hvor 95 % af dem der har fået job på heltid, tilkendegiver at deres nuværende ansættelse som lærer indfrier deres ønsker om arbejdstid, er det kun 54 % af gruppen der har fået job på deltid der tilkendegiver dette.

62 % er fastansat i deres nuværende job, mens 38 % er tidsbegrænset ansat. 74 % angiver at deres nuværende ansættelse som lærer indfrier deres ønsker om ansættelsesform forstået som fastansættelse eller tidsbegrænset ansættelse. Ikke overraskende er der tale om at de 26 % der angiver at deres nuværende ansættelse ikke indfrier deres ønsker om ansættelsesform, udelukkende er nogle der i deres nuværende job er tidsbegrænset ansat.

7.2 Ansættelsessted

20 % af skolelederne angiver at der er ansat en eller flere færdiguddannede meritlærere på deres skole. På 21 % af disse skoler er den første meritlærer blevet ansat før august 2004, mens den første meritlærer på de resterende 79 % af skolerne er blevet ansat pr. august 2004 eller senere.

7.2.1 Betydning af skolestørrelse og skoletype

Skoler med 150-500 elever og skoler med over 500 elever er overrepræsenterede blandt de skoler der har meritlærere ansat. Henholdsvis 25 % og 27 % af disse har meritlærere ansat. Til sammenligning har 9 % af skoler med mindre end 150 elever meritlærere ansat. Når det oftere er store skoler end små skoler der har meritlærere ansat, er det ikke overraskende at byskoler også er overrepræsenterede blandt de skoler der har meritlærere ansat. 30 % af byskolerne har meritlærere ansat mod 19 % af landskolerne.

Endelig er offentlige grundskoler med 25 % der har ansat meritlærere, overrepræsenterede blandt de skoler der har meritlærere ansat. Til sammenligning har 13 % af de private grundskoler og 6 % af efterskolerne meritlærere ansat.

Fordelingen mellem de tre skoletyper er ifølge dimittendundersøgelsen at 88 % af de færdiguddannede meritlærere der har fået job, arbejder som lærer på en folkeskole, 10 % på en privatskole og 2 % på en efterskole. 96 % angiver at deres nuværende ansættelse som lærer indfrier deres ønsker om skoletype.

Dimittenderne er ikke blevet spurgt hvor i landet de er ansat, men undersøgelsen viser at 86 % tilkendegiver at den geografiske placering af deres nuværende ansættelse som lærer indfrier deres ønsker. Med en andel på 56 % udgør dimittender der fandt det svært eller meget svært at finde job, en større andel af dem der tilkendegiver at deres nuværende ansættelse som lærer ikke indfrier deres ønsker, end af dem der har tilkendegivet at det var let eller meget let at finde job som lærer efter afslutningen af deres uddannelse.

7.2.2 Barrierer for ansættelse af meritlærere

Blandt de skoler der ikke har meritlærere ansat, angiver 23 % at de har haft færdiguddannede meritlærere til samtale. Skolelederne på skoler der hverken har meritlærere ansat eller har haft færdiguddannede meritlærere til samtale, er blevet spurgt om hvorfor de ikke har haft færdiguddannede meritlærere til samtale. Den hyppigste forklaring blandt disse er at der ikke har været færdiguddannede meritlærere blandt ansøgerne. Denne begrundelse angives af 64%. Den næsthyppigste begrundelse (15 %) er at der ikke har været ledige stillinger de seneste to år. Færre har angivet at der ikke har været meritlærere til samtale fordi de ikke havde de ønskede faglige kvalifikationer (13 %), ønskede pædagogiske kvalifikationer (8 %) eller den ønskede undervisnings erfaring (4 %).

7.3 Undervisningsniveau og -fag

7.3.1 Undervisningsniveau

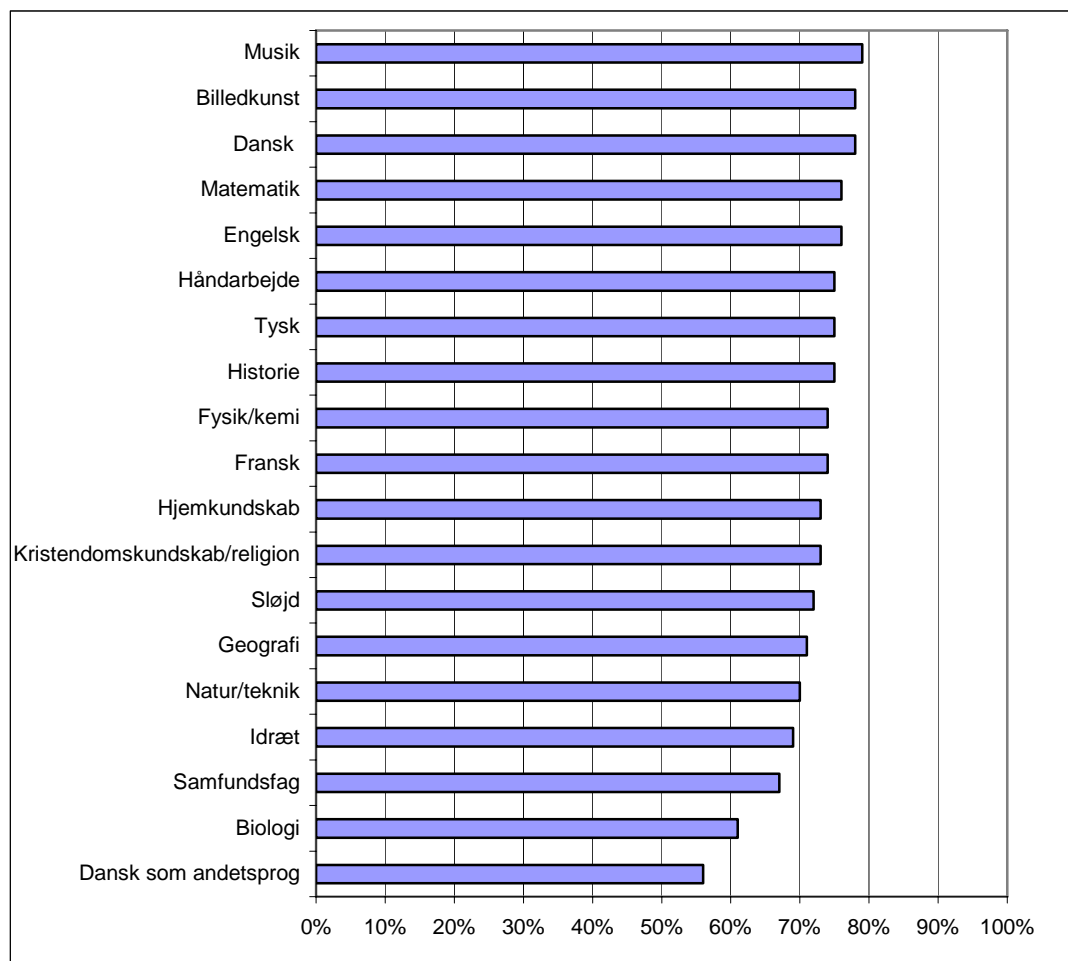
De skoleledere der har meritlærere ansat, er blevet bedt om at angive hvilket eller hvilke undervisningstrin den eller de meritlærere de har ansat, underviser på. Deres svar viser at det hyppigste undervisningstrin blandt meritlærerne er mellemtrinnet, hvilket 71 % af skolelederne angiver som undervisningstrin for deres meritlærer(e). Dernæst følger udskoling som 52 % af skolelederne angiver som undervisningstrin for deres meritlærer(e), og til slut indskoling som 38 % af skolelederne angiver som undervisningstrin for deres meritlærer(e).

7.3.2 Sammenhæng mellem undervisningsfag og linjefag

For at belyse i hvilket omfang meritlærerne underviser i deres linjefag er dimittenderne blevet bedt om at angive om de i deres nuværende job underviser i de linjefag de har haft på seminarieret eller har fået merit for. Hertil svarer 82 % at de underviser i deres ene linjefag, mens 70 % svarer at de underviser i deres andet linjefag. Som figur 11 viser, er der imidlertid betydelige variationer mellem andelen der underviser i deres linjefag afhængigt af hvilke linjefag de har.

Figur 11

Andel af dimittender der underviser i deres linjefag, opdelt på fag

Kilde: Dimittendundersøgelsens spørgsmål 23.

Figur 11 viser at andelen af meritlærere der underviser i deres linjefag, er størst hvad angår dem der har linjefagene musik, billedkunst og dansk. Andelen af meritlærere der underviser i deres linjefag, er til gengæld lavest hvad angår fagene dansk som andetsprog og biologi.

Generelt er det bemærkelsesværdigt at mellem 21 % og 44 % af meritlærerne ikke underviser i et (eller flere) af deres linjefag.

Forskellene med hensyn til hvilke andele der underviser i deres linjefag, bør give anledning til at drøfte om der er tale om overudbud af dimittender i nogle linjefag og underudbud af andre. Hvis det er tilfældet, bør det yderligere drøftes om der er behov for initiativer der kan sikre en bedre balance mellem udbud og efterspørgslen på lærere med de forskellige linjefag eller kombinationer heraf.

7.4 Meritlærernes fremtid

7.4.1 Skoleledernes præferencer og forventninger

For at belyse hvilke forhold der er afgørende i skoleledernes valg blandt ansøgere til en ledig stilling, er de blevet spurgt hvorvidt faktuelle forhold som personernes type af læreruddannelse, deres køn eller alder vil være afgørende for deres valg mellem to ansøgere med samme faglige kvalifikationer. 53 % svarer ja til dette spørgsmål, 47 % svarer nej.

De der har svaret ja til at faktuelle forhold vil være afgørende for deres valg mellem to ansøgere med samme faglige kvalifikationer, er desuden blevet bedt om at svare på hvilke af ovennævnte forhold de netop nu ville vægte positivt i deres valg mellem de to.

Andelen der tilkendegiver at de ville vægte ansøgerens køn, er 61 %. Heraf angiver 98 % at de ville vægte en mand mest positivt. 2 % angiver det modsatte.

Andelen der tilkendegiver at de ville vægte ansøgerens alder, er 44 %. Heraf angiver 97 % at de ville vægte en der er yngre end 40 år, mere positivt end en der er 40 år eller ældre. 3 % angiver det modsatte.

Sammenlignes skoleledernes svar på disse spørgsmål med aldersprofilen for meritlærere som beskrevet i kapitel 8, ser fremtiden ikke umiddelbart så lys ud for meritlærerne. Man skal dog naturligvis huske på at 47 % af skolelederne angiver at faktuelle forhold, herunder alder, ikke vil være afgørende for deres valg mellem to personer med samme faglige kvalifikationer.

Andelen der tilkendegiver at de ville vægte ansøgerens uddannelsesbaggrund, er 29 %. Stillet over for valget mellem en ansøger med en meritlæreruddannelse og en anden læreruddannelse, angiver 88 % af disse at de ville vægte en med en anden læreruddannelse end meritlæreruddannelse mest positivt. 12 % angiver det modsatte.

Interview med skoleledere

Interviewene med skoleledere har også fokuseret på hvad der er afgørende for valget mellem ansøgere til en ledig stilling. De interviewede skoleledere tilkendegiver blandt andet at hvis der specifikt er behov for en lærer med en bestemt linjefagskombination, så er lærerens linjefagskombination en afgørende forudsætning i ansættelsesprocessen. Der kan dog også være situationer hvor den ideelle lærer måske ikke har de helt rigtige linjefag, men vil være et stærkt aktiv på lærerkollegiet. I disse situationer dispenserer nogle af skolelederne fra deres normale praksis.

De personlige egenskaber er et andet afgørende valgkriterium for skolelederne når de skal ansætte en lærer. Læreren skal have en vis empati og forstå den situation vedkommende befinder sig i uanset om det er i relation til kollegaer, elever eller forældre. Men det er også vigtigt at læreren har en gennemslagskraft, samt at skolelederne har den oplevelse at personen vil kunne håndtere en skoleklasse.

En erfaring og kvalifikation som skolelederne generelt sætter pris på, er hvis ansøgerne har været aktive i deres fritid - fx i en idrætsforening, som spejder eller lignende. Ifølge skolelederne vil ansøgeren derigennem typisk have opnået en god fornemmelse for hvordan man omgås unge mennesker, og hvordan man tager ansvar og træffer beslutninger over for denne målgruppe.

Et væsentligt element som skolelederne udpeger som en klar styrkeside – ved nogle af meritlærerne – er at de kan trække nye synsvinkler og praksisser ned over lærerrollen. De oplever også at mange meritlærere har en stærk vilje til at de skal lykkes i lærerjobbet. De kan anfægte den gængse lærerkultur fordi de har andre erfaringer og ikke er så bundet til lærerrollen. Men denne anderledes baggrund bliver imidlertid også ofte anfægtet af det øvrige lærerkorps. Alligevel vurderer skolelederne at det netop er her at meritlærerne kan bidrage konstruktivt.

Disse indtryk fra interviewene med skolelederne understøtter resultatet fra spørgeskemaundersøgelsen om at uddannelsesbaggrund kun af en mindre del af skolelederne betragtes som afgørende, og dermed at meritlærerne i de fleste tilfælde ikke står dårligt i konkurrencen om job selvom de har en anden uddannelse end den ordinære læreruddannelse. I nogle tilfælde er der snarere tale om det modsatte.

For at belyse det fremtidige arbejdsmarked for dimittenderne fra meritlæreruddannelsen er skolelederne også blevet bedt om at svare på i hvilken grad de forventer at deres skole i fremtiden vil opleve mangel på ansøgninger fra personer med en ordinær læreruddannelse. Dette spørgsmål skal ses i lyset af at et af motiverne bag oprettelsen af meritlæreruddannelsen, jf. afsnit 1.1, var en forventning om fremtidig mangel på lærere med en ordinær læreruddannelse.

Hvis efterspørgslen efter meritlærerne således påvirkes af skolernes oplevelse af udbuddet af lærere med en ordinær læreruddannelse og forventningen er at efterspørgslen efter meritlærere vil være størst hvis skolelederne forventer mangel på ordinært læreruddannede ansøgere i fremtiden, er skoleledernes svar på ovenstående tankevækkende. 34 % angiver nemlig at de slet ikke forventer at deres skole i fremtiden vil opleve mangel på ansøgninger fra personer med en ordinær læreruddannelse. 47 % angiver at de i mindre grad tror det vil være tilfældet. Andelene der forventer at de i fremtiden i nogen grad eller i høj grad vil opleve mangel på ansøgninger fra lærere med en ordinær læreruddannelse, er mindre. Således forventer 17 % at de i nogen grad vil opleve mangel på ansøgninger fra personer med en ordinær læreruddannelse, mens 2 % angiver at de i høj grad forventer dette.

Om skoleledernes forventninger reelt er udtryk for at manglen på lærere med en ordinær læreruddannelse udebliver, er vanskeligt at svare på. Hvis det er tilfældet, vil det sandsynligvis have negativ indflydelse på efterspørgslen på meritlærere i fremtiden. Det forhold at 88 % af de skoleledere der ved valg mellem to ansøgere med samme faglige kvalifikationer vil vægte ansøgers uddannelsesbaggrund, angiver at de vil vægte en lærer med en anden uddannelse end meritlæreruddannelsen mest positivt, bidrager til dette billede. Igen er det dog vigtigt at huske på at 47 % af skolelederne angiver at faktuelle forhold, herunder uddannelsesbaggrund, ikke vil være afgørende for deres valg mellem to personer med samme faglige kvalifikationer. Dette kan muligvis reducere den potentielt kritiske betydning som udeblivelsen af mangel på ordinært læreruddannede ellers vil kunne have for meritlærernes jobmuligheder.

7.4.2 Dimittendernes egne perspektiver

Som tidligere nævnt har 87 % fået arbejde som lærer efter afslutningen af meritlæreruddannelsen. Set i dette lys er det derfor heller ikke overraskende at perspektivet hos hovedparten af dimittenderne er at jobmulighederne som meritlærer er gode. Således svarer 80 % at de er overvejende (48 %) eller helt enige (32 %) i et udsagn om at deres beskæftigelsesmuligheder i folkeskolen er gode som meritlærere. Endnu flere, nemlig 88 %, er overvejende enige (39 %) eller helt enige (49 %) i et udsagn om at meritlæreruddannelsen har forbedret deres jobmuligheder generelt.

Ikke overraskende er de der ikke har fået job som lærer efter afslutningen af deres uddannelse, overrepræsenterede blandt dem der er uenige i de to udsagn. 44 % af dem der ikke har fået job som lærer, erklærer sig således (overvejende) uenige i udsagnet om at deres beskæftigelsesmuligheder i folkeskolen er gode som meritlærere. Den tilsvarende andel for dem der har fået job som lærer på deltid, og dem der har fået på heltid, er hhv. 33 % og 13 %. På lignende vis tilkendegiver 35 % af dem der ikke har fået job som lærer, at de er (overvejende) uenige i udsagnet om at meritlæreruddannelsen har forbedret deres jobmuligheder generelt. Den tilsvarende andel for dem der har fået job som lærer på deltid, og dem der har fået på heltid, er hhv. 11 % og 8 %.

På baggrund af skoleledernes tilkendegivelser og meritlærernes egne perspektiver kan det konkluderes at arbejdsmarkedet generelt ser lovende ud for meritlærerne. Lysest ser det tilsyneladende ud for de yngste dimittender og for mændene. Den nuværende overrepræsentation af dimittender på 50 år og derover blandt dem der endnu ikke har fået job som lærer efter at de har afsluttet meritlæreruddannelsen, fremkalder dog lidt bekymring i forhold til fremtidens arbejdsmarked for store dele af denne gruppe. Denne bekymring understøttes af mange skolelederes præference for yngre medarbejdere.

Undersøgelsen af meritlæreruddannelsen har omfattet følgende fire faser:

1. Udarbejdelse af tre spørgeskemaer og en interviewguide
2. Pilottest af spørgeskemaer blandt skemaernes målgrupper
3. Gennemførelse af spørgeskemaundersøgelser og interview
4. Afrapportering.

Dette kapitel redegør for centrale elementer og udfordringer i hver af de fire faser.

8.1 Udarbejdelse af spørgeskemaer og interviewguide

Som optakt til udarbejdelse af spørgeskemaer til henholdsvis lærerseminarier, dimittender og skoleledere gennemførte EVA's projektgruppe en mindre forundersøgelse. Forundersøgelsen bestod af læsning af og refleksion over centrale dokumenter relateret til uddannelsen, herunder rapporter om undersøgelser fra januar 2004 og januar 2005 udarbejdet af Lærerseminariernes Rektorforsamling og afrapporteringen af en undersøgelse blandt dimittender fra seminarierne i Aalborg og Hjørring fra november 2004. Derudover holdt EVA's projektgruppe møde med formanden for Lærerseminariernes Rektorforsamling, Nils-Georg Lundberg, der også er rektor for Hjørring Seminarium, og rektor for Blaagaard Seminarium, Mogens Cranil. I forbindelse med dette møde fik EVA udleveret yderligere materiale af relevans for undersøgelsen som sammen med det øvrige materiale fungerede som referenceramme for udarbejdelsen af spørgeskemaer. Endelig udgjorde ansatte i EVA's grundskoleenhed og ledelsesrepræsentanter med stort kendskab til undersøgelsesområdet vigtige sparringspartnere i forundersøgelserfasen.

Formålet med forundersøgelsen var at kvalificere spørgeskemaerne til dimittender, lærerseminarier og skoleledere, og det er EVA's vurdering at forundersøgelsen i høj grad bidrog til dette. Formuleringen af spørgeskemaet til dimittender tog således i vid udstrækning udgangspunkt i det spørgeskema der blev anvendt til undersøgelsen blandt dimittenderne fra de nordjyske seminarier, og erfaringerne med dets styrker og svagheder. Udkast til spørgeskemaer til dimittender og seminarier blev drøftet på mødet mellem EVA's projektgruppe og repræsentanter fra Lærerseminariernes Rektorforsamling, og de er efterfølgende justeret under hensyntagen til rektorernes input. Udkast til spørgeskema til skoleledere er primært kvalitetssikret gennem den interne sparring på EVA, mens interviewguiden til interview med skoleledere tog afsæt i den interviewguide der blev anvendt ved lignende interview med skoleledere i EVA's evaluering af den ordinære læreruddannelse fra 2003.

8.2 Pilottest

For at sikre at spørgeskemaerne var entydige og dækkende, er de blevet valideret via pilottest blandt målgrupperne. Pilottesten har for hver målgruppes vedkommende fokuseret på om de spørgsmål, svarkategorier og begreber der er anvendt i skemaet, er forståelige og dækkende. Deltagerne i testen blev således bedt om at besvare spørgeskemaet og notere eventuelle uklarheder undervejs. Efterfølgende blev der gennemført telefoninterview med hver af deltagerne. Enkelte deltagere gav dog deres tilbagemeldinger på skrift.

Skemaet til skoleledere er blevet testet af fem skoleledere. To af disse skoler (en folkeskole og en privat grundskole) havde på testtidspunktet i januar 2005 hver én meritlærer ansat, mens resterende tre skoler (en folkeskole, en privat grundskole og en efterskole) ikke havde meritlærere ansat.

Skemaet til dimittender er blevet testet af fem dimittender og har samlet omfattet repræsentation af:

- to af de tre optagelsesgrupper
- alle praktisk mulige variationer i antal af linjefagsvalg
- personer der har haft enten alle pædagogiske, et af de fire pædagogiske fag eller ingen af dem på seminariet
- personer der har fået merit for praktikken, og personer der ikke har
- kvinder og mænd (mand).

Pilottesten af spørgeskemaet til seminarierne foregik ved at formanden for Lærerseminariernes Rektorforsamling kommenterede det endelige udkast før udsendelse til samtlige seminarier.

EVA vurderer at pilottestene af skemaerne i alle tre tilfælde har opfyldt deres formål, og at de justeringer som de medførte, har bidraget til at skemaerne helt overvejende har fungeret efter hensigten.

8.3 Gennemførelse af undersøgelser

Spørgeskemaundersøgelserne blandt seminarier, dimittender og skoleledere er alle blevet gennemført i perioden februar 2005 til april 2005. Firmaet Express Fulfilment Services A/S har varetaget opsætning, kodning og udsendelse af spørgeskemaerne til skoleledere og dimittender. Firmaet har også varetaget registrering, udsendelse af rykkere og scanning af svar på de to undersøgelser. Ved dataindsamlingens afslutning har EVA modtaget en datafil med svarene. EVA har varetaget alle delprocesser i undersøgelsen blandt seminarier. Spørgeskemaerne er gengivet i appendiks.

I forbindelse med alle tre undersøgelser er der udsendt en enkelt rykker til de deltagere der ikke havde besvaret skemaet ved svarfristens udløb. Det resulterede i at der blev opnået besvarelser fra samtlige seminarier og høje svarprocenter i de to andre undersøgelser. På den baggrund vurderede EVA det ikke var nødvendigt at sende to rykkere til skoleledere og dimittender, bl.a. fordi den forsinkelse af dataindsamlingen den ville have medført og dermed omkostninger i forhold til afrapporteringens kvalitet, ikke kunne stå mål med den forventede effekt på svarprocenterne. I det følgende præsenteres antallet af deltagere og svarprocenterne for de tre undersøgelser og de udfordringer der opstod undervejs i dataindsamlingen.

8.3.1 Spørgeskemaundersøgelsen blandt lærerseminarierne

Spørgeskemaet der blev udsendt til samtlige seminarier, indeholdt to dele der på hver sin måde rummede spørgsmål af relevans for formålet med undersøgelsen. I den første del blev seminarierne bedt om at levere forskellige faktuelle oplysninger om de studerende på meritlæreruddannelsen og om organiseringen af uddannelsen. Spørgsmål relateret til gennemførelse blev udeladt da EVA umiddelbart før undersøgelsens igangsættelse blev bekendt med at Lærerseminariernes Rektorforsamling i efteråret 2004 havde gennemført en undersøgelse som blandt andet omhandlede meritlæreruddannelsen. Afrapporteringen af denne undersøgelse forelå i januar 2005 og indeholder blandt andet tal for de studerendes gennemførelse af uddannelsen opdelt på optagelsesgrupper.

I den anden del der henvendte sig specifikt til rektorerne, blev disse bedt om at forholde sig til forskellige gældende regler for uddannelsen og beskrive eventuelle egne supplerende regler og praksisser. De blev også bedt om at forholde sig til andre forhold vedrørende uddannelsen, herunder udfordringer, karakteristika ved de studerende og deres kvalifikationer ved afslutning af uddannelsen. Endelig blev de bedt om at angive de fem forhold de finder mest positive ved meritlæreruddannelsen, og de fem forhold de finder mest negative. Mens spørgeskemaets første del udelukkende indeholdt lukkede spørgsmål, bestod den anden del af en kombination af åbne og lukkede spørgsmål.

Samtlige 18 seminarier – **100 %** – har besvaret begge dele af spørgeskemaet, og undersøgelsen giver således et fuldstændig dækkende billede af seminariernes vurderinger mv. i forhold til de områder som undersøgelsen har fokuseret på.

8.3.2 Spørgeskemaundersøgelse blandt dimittender

Antal deltagere, respondenter og svarprocent

Dimittendundersøgelsen omfatter de personer der har fået et meritlærerbevis frem til og med juni 2004. EVA har modtaget CPR-numre på disse personer fra Lærerseminariernes Rektorfor-samling og har efterfølgende konverteret disse til navne og adresser hos Indenrigsministeriets CPR-kontor. Konverteringen indebar et relativt stort frafald, idet CPR-registret af forskellige årsager ikke kunne levere fuldstændige kontaktoplysninger på 71 af de 788 CPR-numre som EVA modtog. En gennemgang af navne og adresser på de resterende 717 personer viste desu-den at 13 personer var registreret to gange, men på to forskellige årgange eller seminarier. Inden udsendelse af spørgeskemaet blev disse sorteret fra, og skemaet er således blevet ud-sendt til i alt 704 dimittender. Enkelte af de udsendte skemaer er kommet retur med henvi-sning til ukendt adresseændring, mens enkelte andre er blevet frasorteret fordi de siden har oplyst at de aldrig har taget meritlæreruddannelsen. I alt er fem personer således blevet sorte-ret fra efter udsendelse af skemaet. Der er kommet svar fra i alt 502 dimittender. Undersøgel-sens svarprocent er dermed **72 %**.

Bortfald

Tabel 10 viser køns- og aldersfordelingen blandt henholdsvis de dimittender der har været om-fattet af spørgeskemaundersøgelsen, og blandt dem der har besvaret spørgeskemaet.

Tabel 10

Køns- og aldersfordeling blandt respondenter sammenlignet med fordelingen i popu-lationen

	Mænd	Kvinder	Under 40 år	40-49 år	50 år eller ældre
Populationen	28 %	72 %	33 %	38 %	29 %
Respondenterne	25 %	75 %	34 %	36 %	30 %

Tabellen viser at andelen af kvinder er tre procentpoint større i respondentgruppen, mens an-delen af mænd er tilsvarende tre procentpoint mindre i respondentgruppen sammenlignet med deres andel i population. Tabellen viser også at andelen af 40-49-årige er to procentpoint større i respondentgruppen end i populationen, mens andelen af personer under 40 år og 50 år eller ældre hver er et procentpoint større i respondentgruppen end i population.

EVA vurderer at disse små afvigelser mellem respondenternes fordeling på køn og alder sam-menlignet med population er uden betydning for undersøgelsens validitet, og at den begræn-sede skævhed i fordelingen sammen med den høje svarprocent gør at resultaterne af undersø-gelsen har en høj grad af troværdighed.

Undersøgelsens begrænsninger

En begrænsning ved dimittendundersøgelsen er at den ikke omfatter alle typer af studerende. De der er optaget på de første tre årgange og ikke har fået merit for dele af uddannelsen, er ikke omfattet. Det skyldes at uddannelsens varighed for disse personer vil være længere end to års fuldtidsstudier. Da uddannelsen fungerer under lov om åben uddannelse, og da det derfor kun er muligt at tage et år af uddannelsen på fuld tid, vil disse personer derfor ikke kunne have afsluttet uddannelsen i juni 2004 selvom de startede i 2002. Denne begrænsning betyder også at det endnu ikke er muligt at sige noget præcist om den gennemsnitlige uddannelseslængde for de personer der ikke har fået merit for dele af uddannelsen.

Udfordringer

Foruden konverteringen af CPR-numre har der ikke været større udfordringer forbundet med undersøgelsens gennemførelse. Det har dog været en mindre udfordring at håndtere det for-hold at flere af dem der er dimitteret fra uddannelsen, reelt aldrig har gået på uddannelsen, men eksempelvis har gået på den ordinære læreruddannelse, er faldet fra og i stedet har fået udstedt et meritlærerbevis. Dette forhold var EVA ikke bekendt med inden undersøgelsen blev igangsat, og EVA kunne derfor ikke tage højde for det i formuleringen af spørgeskemaet. De

personer der har henvendt sig til EVA og oplyst om at de reelt aldrig har gået på uddannelsen, er blevet bedt om kun at udfylde de dele af spørgeskemaet der handler om deres arbejdssituation efter de har fået udstedt et meritlærerbevis. Det er dog usandsynligt at alle i den situation har henvendt sig til EVA, og derfor er der en risiko for at nogle af de der har besvaret alle dele af spørgeskemaet, reelt ikke har gået på uddannelsen. De oplysninger EVA efterfølgende har fået, indikerer dog at antallet af dimittender der reelt aldrig har gået på uddannelsen, er begrænset. Set i dette lys og i lyset af undersøgelsens høje svarprocent er der derfor ingen grund til at frygte at besvarelser fra ovennævnte personer har påvirket den samlede troværdighed af undersøgelsens resultater i negativ retning.

8.3.3 Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere

Antal deltagere, respondenter og svarprocent

Undersøgelsen blandt skoleledere omfatter en stikprøve på 700 tilfældigt udvalgte folkeskoler, private grundskoler og efterskoler. Stikprøvens størrelse blev fastlagt på baggrund af refleksioner over hvilke statistiske analyser af de indkomne data der ville være relevante i lyset af undersøgelsens formål og forventninger til undersøgelsens svarprocent. Med svar fra **82 %** af skolerne er svarprocenten meget høj og betyder at undersøgelsens udsagnskraft er meget stor. Det betyder også at det har været muligt at gennemføre de ønskede statistiske analyser.

Bortfald

De tre forskellige skoletypers andel af stikprøven er proportional med deres andel i den samlede population. Tabel 11 viser de enkelte skoletypers andel af stikprøven og de andele de udgør af respondentgruppen.

Tabel 11

Respondenternes fordeling på skoletyper sammenlignet med fordelingen i stikprøven

	Offentlige grundskoler	Private grundskoler	Efterskoler
Stikprøven	68 %	20 %	12 %
Respondenterne	70 %	19 %	11 %

Tabellen viser at andelen af offentlige grundskoler er to procentpoint større i respondentgruppen end i stikprøven, mens andelen af private grundskoler og efterskoler hver er et procentpoint mindre i respondentgruppen sammenlignet med deres andele i stikprøven.

EVA vurderer at disse små afvigelser mellem respondenternes fordeling på skoletype sammenlignet med stikprøven er uden betydning for undersøgelsens validitet, og at den begrænsede skævhed i fordelingen sammen med den meget høje svarprocent gør at resultaterne af undersøgelsen har en høj grad af troværdighed. Dette understøttes af at der ikke har været nærværdige udfordringer forbundet med undersøgelsens gennemførelse.

8.3.4 Interviewundersøgelse blandt skoleledere

Interviewundersøgelsen blandt skoleledere er designet af EVA og gennemført af direktør Christian Olesen fra analysefirmaet Perception Research. Denne arbejdsdeling blev primært valgt for at muliggøre gennemførelse af undersøgelsen inden for den aftalte tidsramme. Samtidig gav denne arbejdsdeling imidlertid mulighed for at udnytte erfaringerne fra gennemførelse af de fokusgruppeinterview med skoleledere der indgik i EVA's evaluering af den ordinære læreruddannelse fra 2003 – disse blev også gennemført af direktør Christian Olesen fra analysefirmaet Perception Research.

Den anvendte metode til interview af skoleledere og udbyttet af interviewene er beskrevet i den selvstændige afrapportering af interviewundersøgelsen i et bilag til denne rapport.

8.4 Afrapportering

Behandlingen af data fra de tre spørgeskemaundersøgelser er varetaget af EVA's projektgruppe, mens direktør Christian Olesen fra analysefirmaet perception Research har varetaget afrap-

porteringen af den kvalitative undersøgelse blandt skoleledere. Resultaterne af interviewundersøgelsen er inddraget i denne rapport når de bidrager med relevante perspektiveringer i forhold til resultaterne af spørgeskemaundersøgelserne. Hvor de er inddraget, fremgår det eksplicit at de henfører til resultaterne af interview med skoleledere.

Afrapportering af seminarieundersøgelsen er baseret på beregninger på baggrund af de faktuelle oplysninger, frekvenstabeller og analyse af de åbne svar. De åbne svar fra rektorerne er blevet læst og efterfølgende kategoriseret i relevante tematiske kategorier.

Afrapporteringen af spørgeskemaundersøgelserne blandt dimittender og skoleledere baserer sig dels på frekvenstabeller, dels på en undersøgelse af sammenhænge mellem målgruppernes svar på forskellige spørgsmål. Da skolelederundersøgelsen i modsætning til dimittendundersøgelsen er en stikprøveundersøgelse, er der for denne undersøgelses vedkommende kun kommenteret på sammenhænge hvis en statistisk analyse har vist at de er signifikante på et 95 % konfidensniveau. Der er anvendt Chi²-test til denne analyse.